

ที่มาของวรรณกรรมกอธิคยุคเริ่มแรก

ความหมายของคำว่า ("กอธิค")

ความหมายตามตัวอักษร

การถกเถียงเกี่ยวกับความหมายของคำว่ากอธิค (Gothic) ตลอดศตวรรษที่18 ทำให้ทราบว่ คำว่ากอธิคถูกใช้ในแบบเดียวกัน¹ (Modewort or cliché) ทั้งในแง่ศิลปะและวรรณคดี คำว่า กอธิค มาจากคำว่ากอธ (Goths) หมายถึงเผ่าพันธุ์หนึ่งที่ปรากฏอยู่จริงในช่วงเวลาหนึ่งของประวัติศาสตร์ นักประวัติศาสตร์โรมันชื่อ แทคซิตุส (Tacitus คริสต์ศักราช 55-117) กล่าวถึงที่มาของพวกกอธว่า พวกกอธเป็นเผ่าชนเผ่าหนึ่งของอาณาจักรเฮอโรมัน อาณาจักรเฮอโรมันมีจำนวนหลายเผ่าพันธุ์ และจะแยกกันอยู่เป็นกลุ่ม ๆ โดยไม่มีการรวมตัวทางการเมือง ภาษาที่พวกอาณาจักรเฮอโรมันใช้เป็นภาษาอินโด-ยูโรเปียน ถิ่นฐานดั้งเดิมของพวกเขาอยู่บริเวณริมฝั่งทะเลบอลติกในทวีปยุโรปตอนเหนือแถบประเทศสแกนดิเนเวีย สำหรับพวกกอธมีถิ่นฐานใหญ่รวมกันอยู่ทางตอนเหนือของแม่น้ำดานูบ และบริเวณตอนใต้ของประเทศรัสเซีย คือ มลฑลยูเครน (Ukraine) พวกกอธเป็นเผ่าพันธุ์ที่มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีชีวิตที่สงบ ประกอบอาชีพเป็นชาวนา ต่อมาได้อพยพเผ่าพันธุ์เข้ามาอยู่ในทวีปยุโรป กล่าวกันว่าพวกกอธเป็นชนเผ่าเดียวที่มีการอพยพข้ามแม่น้ำดานูบเข้ามาในทวีปยุโรป² พวกกอธอพยพเข้ามาอยู่ในอาณาจักร

¹ M.H. Abrams, A Glossary of Literary terms, p. 24: Cliche, which is French for stereotype used in printing, signifies an experience which deviates enough from ordinary usage to call attention to itself and has been used so often that it is felt to be hackneyed or cloying.

² Victor Sage, ed., The Gothick Novel, (Houndmills: Macmillan Education, 1991), p. 116.

โรมันประมาณปีคริสต์ศักราช 375 โดยใช่วิธีการทำสงครามกับเจ้าของท้องถิ่น พวกกอลทำสงครามกับพวกโรมันเป็นระยะเวลาานานมาก แต่เนื่องจากพวกกอลมีวิถีการดำเนินชีวิตที่สันติมา โดยตลอดจึงไม่สามารถที่จะเอาชนะชาวโรมันที่มีความสามารถสูงในการรบ ดังนั้นโอกาสของพวกกอลที่จะเข้ามาอาศัยอยู่ในอาณาจักรโรมัน จึงทำได้เพียงแต่การอาศัยอยู่บริเวณชายแดนของอาณาจักรโรมันเท่านั้น อาณาจักรโรมันในสมัยนั้นรุ่งเรืองมาก ชาวโรมันมีป้อมทหารที่สร้างขึ้นเพื่อป้องกันประเทศจากอาณาจักรเยอรมัน ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมในแบบโรมันเนส (Romanesque) และภายหลังได้ถูกถ่ายทอดไปสู่พวกกอลอย่างไม่ตั้งใจ ทั้งนี้เนื่องจากพวกกอลบางส่วนได้เข้าไปช่วยชาวโรมันทำสงครามต่อต้านพวกเคิร์ชกับคน การแลกเปลี่ยนอารยธรรมระหว่างพวกกอลและโรมันจึงเกิดขึ้นอย่างบังเอิญ อาณาจักรโรมันมีความเจริญรุ่งเรืองมาถึงปลายศตวรรษที่ 4-6 ชาวโรมันก็ถูกพวกอื่นรุกรานประเทศ พวกอื่นเป็นชนเผ่าที่มีความชำนาญอย่างสูงในการรบโดยใช้ม้ารบ การรุกรานของพวกอื่นเข้ามาในอาณาจักรโรมันมีส่วนทำให้พวกกอลบางส่วนเข้าไปตั้งถิ่นฐานในทวีปยุโรป เช่น ฝรั่งเศส อิตาลี และสเปน ในตอนต้นคริสต์กาล หรือในราวปีคริสต์ศักราช 450-1055 ซึ่งตรงกับยุคอังกฤษโบราณ หรือยุคแองโกล-แซกซอน (Old English or Anglo-Saxon Period)

แม้ว่านักประวัติศาสตร์กล่าวถึงพวกกอลว่าเป็นเผ่าพันธุ์หนึ่งของชนเผ่าดั้งเดิมของเยอรมัน แต่คำว่า กอล มักจะถูกใช้ในความหมายรวมเผ่าพันธุ์ดั้งเดิมของเยอรมันทั้งหมด³ เช่น การอพยพของชนพื้นเมืองของเยอรมันเผ่าพันธุ์แองโกลและเผ่าพันธุ์แซกซอนเข้าสู่ประเทศอังกฤษ ก็ถูกมองว่าเป็นการอพยพของพวกชนชาติกอล หรือ กอธิก (Gothic Nation) สู่ประเทศอังกฤษ เป็นต้น เผ่าแองโกลและแซกซอนเป็นชนชาติกอธิกที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยอยู่รอบ ๆ ทะเลบอลติก อพยพเข้ามาประเทศอังกฤษในคริสต์ศักราช 449 และอาศัยอยู่ในประเทศอังกฤษจนกลายเป็นชนเผ่าดั้งเดิมของประเทศอังกฤษ ที่ถูกบันทึกให้เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ยุคอังกฤษโบราณหรือยุคแองโกลแซกซอน กระแสของการพัฒนาอารยธรรมของอังกฤษไม่ได้มาจากพวกแองโกลและแซกซอนอย่างเดียว เพราะในปีคริสต์ศักราช 1066 พวกนอร์มัน (Norman) ซึ่งเป็นชนเผ่าพื้นเมืองเชื้อสายฝรั่งเศสเข้ามาปกครองประเทศอังกฤษ ทำให้เกิดผลกระทบที่เปลี่ยนแปลงชีวิต ภาษาและวัฒนธรรม

³ การกำหนดความหมายของคำว่า กอล ในลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะของการคาดเดาทางภูมิศาสตร์ (Speculative geography) ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้ความคาดคะเนความเป็นไปได้ของพวกกอลในเชิงภูมิศาสตร์ ซึ่งอาจเกิดขึ้นเพราะอารยธรรมของโลกยุคกลางมีช่วงเวลาที่ยาวนานถึง 855 ปี คือ ช่วงคริสต์ศักราช 455-1510 แต่หลักฐานทางประวัติศาสตร์ช่วงหนึ่งได้หายไป เนื่องจากกรุงโรมถูกเผา ยุคกลางในช่วงหนึ่งจึงเป็นยุคมืดทางประวัติศาสตร์ การศึกษาในเชิงประวัติในบางช่วงของประวัติศาสตร์จึงอาศัยความเป็นไปได้ในด้านอื่น

ของอังกฤษอย่างมาก การเคลื่อนไหวทางวรรณกรรมของประเทศอังกฤษในช่วงนี้ (ปีคริสต์ศักราช 1100-1350) ถือเป็นยุคแองโกลนอร์มัน (Anglo-Norman Period) ภาษาในวรรณกรรมเป็นภาษาพื้นเมืองของฝรั่งเศส ซึ่งเป็นภาษาของผู้ปกครองหรือชนชั้นสูงของประเทศ สิ่งที่น่าสนใจเกิดในวรรณกรรมของอังกฤษประการหนึ่ง คือ ไม่ว่าชนเผ่าใดจะปกครองประเทศอังกฤษ วรรณกรรมจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นเสมอ แต่การเปลี่ยนแปลงทางทางการปกครองกลับเป็นข้อดีในการช่วยวรรณกรรมของพวกแองโกลให้อยู่รอดต่อไปได้เป็นอย่างดี เราสามารถพูดได้ว่าพวกแองโกลแซกซอน และนอร์มันสร้างความสำเร็จทางด้านวรรณกรรมให้กับประเทศอังกฤษเป็นอย่างมาก วรรณกรรมที่พวกแองโกลรับมามีทั้งหมดเรียกว่าวรรณกรรมกอธิก ซึ่งเป็นวรรณกรรมของพวกกอธในคริสต์ศักราชที่ 12-16 และเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งของการพัฒนาวรรณกรรมของอังกฤษนักการคดีวิทยาคัดเรื่องวรรณกรรมกอธิกว่าเป็นวรรณกรรมในยุคกลางของอังกฤษ (Middle English Period ปีคริสต์ศักราช 1066-1500) ลักษณะของวรรณกรรมในยุคกลางเน้นวรรณกรรมประเภทมุขปาฐะมากกว่าวรรณกรรมลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้เพราะสมัยกลางวัฒนธรรมการพิมพ์ยังไม่เข้มแข็งมากนัก การเผยแพร่วรรณกรรมจึงเป็นการเล่าปากต่อปากโดยใช้การเล่าแบบร้อยแก้วที่มีจังหวะในการพูดที่เป็นธรรมชาติ และการใช้จังหวะร้อยกรองแบบการเล่านิทานชาวบ้าน วรรณกรรมกอธิกจัดว่าเป็นวรรณกรรมแห่งชาติในสมัยยุคกลาง ภาษาที่ใช้ในการเขียนเป็นภาษาลาตินและภาษาอังกฤษโบราณ วรรณกรรมกอธิกของยุคกลางมีความเจริญสูงสุดในศตวรรษที่ 16 วรรณกรรมกอธิกในสมัยนี้มีลักษณะเป็นวรรณกรรมพหุภพของพวกอัศวิน และวรรณกรรมคริสต์ศาสนา ซึ่งสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมโดยทั่วไปในยุคกลาง วรรณกรรมยุคกลางถือว่าเป็นขบวนการทางวรรณกรรมที่สำคัญต่อการเกิดวรรณกรรมอังกฤษในรูปแบบอื่นๆ ในลำดับต่อมา โดยเฉพาะวรรณกรรมกอธิก ซึ่งเป็นวรรณกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 18 วรรณกรรมกอธิกเป็นวรรณกรรมประเภทหลักหนีจากสภาพปัจจุบันในสมัยนั้น โดยนักเขียนกลับไปยึดเรื่องราวต่าง ๆ ในวรรณกรรมกอธิกในศตวรรษที่ 15 และประยุคให้เข้ากับสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 18 จนเกิดการกลับมาอีกครั้งของวรรณกรรมกอธิก แต่เป็นวรรณกรรมกอธิกใหม่ที่มีขบวนการทางวรรณกรรมส่วนหนึ่งมาจากยุคกลาง และมีการผสมผสานเทคนิคของละครและกวีนิพนธ์ร่วมกับการเล่าเรื่องในลักษณะร้อยแก้วขนาดยาว หรือที่เรียกว่านวนิยาย เหตุผลของการเลือกรูปแบบการประพันธ์ประเภทร้อยแก้วเป็นเหตุผลของความนิยมของยุคสมัยที่รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมการ

การพิมพ์เริ่มในปลายศตวรรษที่ 15 วัฒนธรรมการพิมพ์จึงเริ่มมีบทบาทในปลายศตวรรษที่ 15 โดยการปรับภาษาให้มีมาตรฐานในการเขียนเพื่อใช้สำหรับการพิมพ์ และถือว่าเป็นมาตรฐานการเขียนของชาติคน เป็นการปรับตัวเข้าสู่วัฒนธรรมการพิมพ์ที่สมบูรณ์แบบในลำดับต่อมา

พิมพ์และมีแนวโน้มของเหตุผลเชิงพาณิชย์ที่เน้นวรรณกรรมร้อยแก้วเพื่อการค้า เพราะเป็นหนังสือที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยสรุปแล้วคำว่ากอธิกในความหมายตามตัวอักษรจึงหมายถึงพวกกอธซึ่งเป็นเผ่าพันธุ์หนึ่งของเยอรมัน คำนี้ยังรวมไปถึงการใช้เรียกแทนอารยชนของเยอรมันทั้งหมด อีกทั้งในยุคกลางยังใช้เรียกวรรณกรรมของพวกกอธว่าเป็นวรรณกรรมกอธิกด้วยเช่นกัน

ความหมายเฉพาะด้าน

จากการศึกษาความหมายตามตัวอักษรของคำว่ากอธิกข้างต้น แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างชนเผ่ากอธและศิลปะแขนงอื่นๆ ด้วยเช่นกัน คือสถาปัตยกรรมของพวกกอธและวรรณกรรมกอธิก แนวโน้มของการใช้ความหมายของคำว่า ("กอธิก") เป็นไปในลักษณะที่คาดไม่ถึง สร้างความคลุมเครือให้กับขอบข่ายของตัวมันเอง การกล่าวถึงความหมายของกอธิกในแต่ละมุมมองจึงจำเป็นต้องอธิบายหรือนิยามความหมายเฉพาะด้านให้เป็นที่เข้าใจร่วมกัน

สถาปัตยกรรมกอธิก

สถาปัตยกรรมกอธิกเป็นสถาปัตยกรรมที่สำคัญของยุคกลาง ศิลปะกอธิกปรากฏครั้งแรกโดยพระฝรั่งเศสชื่อ ชูเกอร์ (Abbot Suger) ซึ่งเป็นพระปกครองโบสถ์เซนต์เดนิส (St. Denis) ระหว่างปีคริสต์ศักราช 1122-1151 โบสถ์เซนต์เดนิสอยู่ใกล้กรุงปารีส เป็นโบสถ์เก่าแก่ที่ตกแต่งด้วยศิลปะกอธิก สมัยที่พระชูเกอร์ปกครองโบสถ์นี้ท่านเป็นผู้บูรณะโบสถ์ตามแบบเดิม กล่าวกันว่าสถาปัตยกรรมกอธิกมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อการพัฒนาศิลปะในประเทศฝรั่งเศส และแพร่ขยายไปทั่วทวีปยุโรปในคริสต์ศักราช 1250⁵ ที่มาของสถาปัตยกรรมกอธิกแต่ดั้งเดิมมาจากสถาปัตยกรรมของเผ่าพันธุ์กอธ ลักษณะสถาปัตยกรรมกอธิก คือ การตกแต่งอาคารโดยใช้สถาปัตยกรรมศิลปะทรงแหลม พื้นฐานของสถาปัตยกรรมกอธิกหรือศิลปะกอธิกแสดงออกถึงความรู้สึกของพวกกอธที่ได้ต่อสู้ชีวิตอย่างยากลำบากและเผชิญกับอันตรายนานัปการ เบื้องหลังของการเดินทางของพวกเขาเป็นเรื่องลึกลับซับซ้อน การแสดงออกทางศิลปะกอธิกจึงมุ่งสร้างความเป็นลึกลับโดยการนั้นสถาปัตยกรรมศิลปะในบางส่วนและซ่อนเร้นไว้ในบางส่วนเช่น ประตู หน้าต่าง และหลังคา แสดงออกในรูปศิลปะทรงแหลม ในขณะที่ห้องใต้ดินและทางลับในปราสาทเป็นส่วนที่ถูกซ่อนเร้นเอาไว้ เป็นต้นภาพรวมของสถาปัตยกรรมกอธิกจึงทำให้คนมองเกิดความรู้สึกหวาดกลัว เนื้อหาในงานศิลปะกอธิก

⁵ Andrew Martindale, Gothic Art, (London: Thames and Hudson, 1976), p. 7.

ยังยกย่อง ("สิ่งที่ไม่ใช่ตัวมนุษย์ แต่เป็นสิ่งที่อยู่เหนือมนุษย์ซึ่งมนุษย์ต้องแสวงหา ศิลปะแบบนี้พบในศาสนาอีกต่าง ๆ")^๖ ตัวอย่างศิลปะแบบกอธิก ได้แก่ วิหารกอธิกในศตวรรษที่ 13 ศิลปะฟลอมบิวองต์(Flamboyant)ในศตวรรษที่ 15 ศิลปะบารอกในศตวรรษที่ 16 และศิลปะจินตนิยมในศตวรรษที่ 19 เป็นต้น ถ้าพิจารณาในเชิงสัญลักษณ์ปราสาทหอกลมแบบกอธิกจะแสดงให้เห็นถึงระบบสังคมของเผ่าพันธุ์เยอรมัน ที่อยู่ทางเหนือของยุโรป ซึ่งชาวอังกฤษนำมาเป็นรากฐานการจัดโครงสร้างทางสังคมแบบสามเหลี่ยม เราจะเห็นได้ชัดเมื่อศึกษาระบบพิวคัลในยุคกลางของอังกฤษ ระบบพิวคัลปรากฏให้เห็นในงานเขียนซึ่งเกิดขึ้นใหม่ในศตวรรษที่ 18 คือวรรณกรรมกอธิก

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างทางสังคมแบบระบบพิวคัล

วรรณกรรมกอธิก

วรรณกรรมกอธิกเกิดขึ้นครั้งแรกกลางศตวรรษที่ 18 ในประเทศอังกฤษ เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งของวรรณกรรมแนวเพื่อฝัน (Romance) แต่เป็นวรรณกรรมแนวเพื่อฝันเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีต วรรณกรรมกอธิกเป็นวรรณกรรมที่ประสูก่มาจากวรรณกรรมก่อนศตวรรษที่ 18 ของอังกฤษหลายอย่างหลายประเภท ซึ่งได้แก่ วรรณกรรมยุคกลางที่เกี่ยวกับการผจญภัยของอัศวิน วรรณกรรมประเภทละครของเชคสเปียร์ (Shakespeare) กวีนิพนธ์ที่เกี่ยวกับความตาย (Graveyard Poetry) ของทอมัส เกรย์ (Thomas Gray) และลักษณะบีบคั้นอารมณ์ความรู้สึก (Sensibility) ที่ปรากฏใน("นวนิยายโศกนาฏกรรมแบบชวนเข้าลวงล่อทางเพศ")ตามแบบของแซมมวล ริชาร์ดสัน (Samuel Richardson)^๗

^๖ กิรติ บุญเจือ, ปรัชญาศิลปะ, (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2522), หน้า 22.

^๗ เลสลีย์ เอ. ฟีลเลอร์, ความรักและความตายในนวนิยายอเมริกัน, แปลโดย จันทนา ไชยชิต, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2533), หน้า 105.

วรรณกรรมกอธในศตวรรษที่ 18 เป็นวรรณกรรมที่ประสูก่มาจากวรรณกรรมในอดีต แนวโน้มการเกิดวรรณกรรมในแบบนี้ พอสรุปเป็นแนวคิดได้ว่าวรรณคดีต้องมีแหล่งที่มา ทกอย่างทางวรรณคดีมีต้นกำเนิดมาจากสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต^๖ แม้ว่าวรรณกรรมกอธเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่อีกครั้งในศตวรรษที่ 18 แต่ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นครั้งแรกในแง่ที่ว่า การรวมตัวทางวรรณกรรมเป็นการนำวรรณกรรมเก่า ๆ ของอังกฤษกลับมากล่าวถึงอีกครั้ง แต่เป็นการกลับมาอย่างมีรูปแบบที่เฉพาะ และทำให้เกิดความหลากหลายในวรรณกรรมที่เกิดขึ้นใหม่นี้ วรรณกรรมกอธเป็นวรรณกรรมใหม่ในแง่ที่นักเขียนได้ผลิตงานประเภทนี้อย่างจริงจังกว่านักเขียนในอดีต ที่ไม่เคยปฏิบัติในรูปแบบที่เป็นรูปร่างได้ชัดเจนเท่านี้

ที่มาของวรรณกรรมกอธ

วรรณกรรมยุคกลาง

ความสำเร็จทางวรรณกรรมของพวกแองโกลและแซกซอน

พวกแองโกลและแซกซอนเรียกตนเองว่าเป็นชนชาติอังกฤษตั้งแต่ศตวรรษที่ 5 แต่เดิมพวกแองโกลและแซกซอนเป็นพวกร่อนเร่ มีหัวหน้าของกลุ่มเรียกว่ากษัตริย์ (King) ซึ่งเป็นวีรบุรุษในอุดมคติของพวกเขา พวกแองโกลและแซกซอนเป็นชาวอังกฤษโบราณที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศอังกฤษก่อนหน้าที่พวกนอร์มันจะเข้ามาปกครองอังกฤษ

ลักษณะวรรณกรรมดั้งเดิมของพวกแองโกลและแซกซอนเป็น วรรณกรรมมุขปาฐะ มาจนถึงปีคริสต์ศักราช 6 หมอสอนศาสนาคริสต์เข้ามาเผยแพร่ศาสนาจึงได้นำวรรณกรรมมุขปาฐะมาบันทึกเป็นภาษาอังกฤษโบราณ ในรูปแบบวรรณกรรมร้อยกรองและร้อยแก้ว เช่น กวีนิพนธ์เบอูล์ฟ (Beowulf) ถูกนำมาทำเป็นวรรณกรรมร้อยกรองที่มีความยาวถึง 30,000 บรรทัด และ การแปลพระคัมภีร์จากภาษาละตินเป็นภาษาอังกฤษโบราณในรูปแบบของวรรณกรรมร้อยแก้ว เพื่อการศึกษา

^๖ แปลจาก ("Everything in literature has a source") จากบทความ "A Study of Terror-Romanticism" ซึ่งเป็นบทความที่ ลีโอเนล ทริลลิง (Lionel Trilling) เขียนไว้ในหนังสือที่ชื่อ Lionel Trilling's Speaking of Literature and Society หน้า 7-9 เพื่อแย้งความคิดของ ไอน์ ราลิโอ (Eino Railio) ที่กล่าวว่าวรรณกรรมโรแมนติกแบบนากัวเป็นสิ่งใหม่ จาก "A Study of the Element of English Romanticism" ใน New York Evening Post ฉบับวันที่ 10 เดือนธันวาคม ปีคริสต์ศักราช 1927

เร็นนุ เป็นต้น บทแปลบางบทซึ่งถูกนำมาลอกเลียนแบบและนำมาใช้ในศตวรรษที่ 12 พวกแองโกลและแซกซอนใช้วรรณกรรมมุขปาฐะในการนำกวีนิพนธ์อังกฤษโบราณให้รอดพ้นจากการกลืนวรรณกรรมของพวกนอร์มันโดยการเล่าเรื่องเสริมจังหวะให้จำง่ายขึ้น เช่น ในแต่ละบรรทัดจะมีพยางค์หนัก 4 พยางค์สลับกับพยางค์เบาในจำนวนที่ต่างกันไป นักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงก้องโลกเช่นเชคสเปียร์ก็ได้นำเอาการเน้นเสียงของชาวอังกฤษโบราณมาใช้ในการประพันธ์ กวีนิพนธ์บรรทัดหนึ่งมี 10 พยางค์เชคสเปียร์ก็จะเน้นเสียงหนัก 5 พยางค์ เป็นต้น การให้จังหวะในกวีนิพนธ์ปรากฏในศตวรรษที่ 12-13 และได้รับความนิยมสูงสุดในศตวรรษที่ 15 ด้วยวัตถุประสงค์สำคัญที่จะทำให้งานสมัยอังกฤษโบราณอยู่รอดต่อไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง สำหรับกวีนิพนธ์สมัยอังกฤษโบราณเหล่านี้แทบจะไม่มีอิทธิพลต่อกวีนิพนธ์ในสมัยเดียวกันและในสมัยต่อมา เพราะในทางปฏิบัติกวีนิพนธ์ที่ถ่ายทอดปากต่อปากเหล่านี้หายไปในไม่ช้า

เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของพวกแองโกลและแซกซอนได้ถูกบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละปีไว้ในหนังสือชื่อ The Anglo-Saxon Chronicle ผู้บันทึกเป็นพระในสมัยนั้นนั่นเอง การบันทึกได้แบ่งเหตุการณ์เป็นปี ๆ หนังสือเล่มนี้ในสมัยของกษัตริย์อัลเฟรด (Alfred 871-899) ° นอกจากจะบันทึกประวัติศาสตร์ของชาติแล้ว ยังรวมวรรณกรรมที่สำคัญ ๆ ทั้งวรรณกรรมร้อยกรองและร้อยแก้วของยุโรปและวรรณกรรมของชาวอังกฤษโบราณ

ช่วงที่พวกนอร์มันโจมตีประเทศอังกฤษ หนังสือเล่มนี้รอดพ้นจากการทำลายจากพวกนอร์มันโดยการรักษาของพวกพระในโบสถ์ปีเตอร์เบอโร (Peterborough) พระเหล่านี้ได้จดบันทึกเรื่อยมาจนถึงปีคริสต์ศักราช 1154 หนังสือเล่มนี้เป็นการบันทึกประวัติศาสตร์อังกฤษโบราณครั้งแรก การบันทึกเหตุการณ์ต่อเนื่องหลังจากพวกนอร์มันเข้ามาในประเทศอังกฤษทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาอังกฤษโบราณที่พัฒนามาสู่ภาษาอังกฤษ ที่พอจะมีเค้าโครงทางภาษาที่ใกล้เคียงกับภาษาอังกฤษสมัยใหม่ หนังสือเล่มนี้มีประโยชน์ในการอ้างอิงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มากกว่า ช่วงเหตุการณ์สำคัญในปีคริสต์ศักราช 1137 ภายใต้อำนาจปกครองของกษัตริย์สตีเฟน (Stephen 1136-1154) ที่บันทึกในหนังสือเล่มนี้ได้รับการแปลมากกว่า 2 ครั้ง และนำมาใช้ในการอ้างอิงบ่อยครั้ง

การรุกรานของพวกนอร์มันในศตกลางของอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่มั่งคั่ง และมีวัฒนธรรมที่ดี แต่ปัญหาการแบ่งแยกกันภายใน และการไม่พัฒนากองทัพด้วยเทคโนโลยีใหม่ ๆ มีผลทำให้ประเทศถูกโจมตีจากศัตรูนอก

° Derek Brewer, English Gothic Literature, (Hong Kong: The Macmillan Press, 1983), p. 3.

ทวีปถึง 2 เผ่าคือ ชนชาติกอซจากสแกนดิเนเวีย และพวกนอร์มันจากฝรั่งเศส แมกซ์ทริสฮาโรลด์ (Harold) ของอังกฤษมีชัยชนะเหนือเผ่าพันธุ์คานิสทุดิก (Danish Tostig) ที่สะพานสแตนฟอร์ด (Stanford Bridge) แต่พระองค์ก็พ่ายแพ้เมื่อเผชิญหน้ากับพวกนอร์มันที่บุกเข้ามาทางฝั่งทะเลทางใต้ใกล้เฮซทิงส์ (Hastings) ซึ่งนำกองทัพโดยพระเจ้าวิลเลียม (William) จากแคว้นนอร์มันดี (Normandy) พระเจ้าวิลเลียมชนะสงครามโดยการใช้อาวุธที่เต็มไปด้วย เล่ห์เหลี่ยมและฆ่ากษัตริย์ฮาโรลด์ตายในที่สุด สาเหตุที่พระเจ้าวิลเลียมนำกองทัพเข้ามายึดประเทศอังกฤษครั้งนี้เป็นเพราะสาเหตุมาจากพระเจ้าเอ็ดเวิร์ด (Edward, The Confessor) ที่ได้ให้สัญญาแก่พระเจ้าวิลเลียมในการขึ้นครองราชบัลลังก์อังกฤษต่อจากพระองค์ แต่ชาวอังกฤษไม่ยอมรับในตัวพระเจ้าวิลเลียม พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดจึงต้องเลือกกษัตริย์ฮาโรลด์เป็นผู้เสวยราชย์สมบัติต่อจากพระองค์ ในช่วงรัชสมัยของกษัตริย์ฮาโรลด์ พระองค์ได้พยายามสร้างสัมพันธภาพทางการทูตกับแคว้นนอร์มันดี แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ พระเจ้าวิลเลียมยกกองทัพจากฝรั่งเศสเข้ามาโจมตีประเทศอังกฤษ และขึ้นครองบัลลังก์ของกษัตริย์ฮาโรลด์ในที่สุด

หลังการขึ้นครองบัลลังก์ของพระเจ้าวิลเลียม การพัฒนาภาษาและวัฒนธรรมของอังกฤษไม่ก้าวหน้าเท่าแต่ก่อน เพราะพวกนอร์มันให้ความสนใจในเรื่องของทหาร และการจัดองค์กรต่าง ๆ มากกว่า พวกนอร์มันเข้ามาแทรกแซงความเป็นอยู่ของสำนักสงฆ์และกลุ่มชนชาวอังกฤษ คนอังกฤษที่มีเชื้อสายอังกฤษแท้เริ่มเหลือน้อยลง¹⁰ บางกลุ่มรวมตัวกันเป็นกองโจรเพื่อกอบกู้ชาติ แต่ก็ไม่ได้ผลสืบหน้ามากนักเพราะพระเจ้าวิลเลียมใช้นโยบายอย่างแยบคาย ในการกลืนพวกนอร์มันเข้ากับชาวอังกฤษโดยวิธีการแต่งงาน อีศวินในสมัยพระองค์สามารถครอบครองทรัพย์สินของคนอังกฤษ และแต่งงานกับภรรยาของคณิกอังกฤษ หรือลูกสาวของเขาได้โดยไม่มีกับังคับคนอังกฤษในเรื่องวัฒนธรรมการใช้ภาษา คนอังกฤษสามารถพูดภาษาอังกฤษโบราณของตนเองได้ แต่ภาษาอังกฤษในขณะนั้นก็สูญเสียสถานภาพอย่างรวดเร็ว เพราะการศึกษาและการปกครองโดยทั่วไปใช้ภาษาลาติน ภาษาทางการที่ใช้ในโบสถ์ก็เป็นภาษาลาติน ภาษาลาตินกลายเป็นภาษาระดับนานาชาติทั่วยุโรป ซึ่งใช้ในการศึกษาและถือว่าเป็นภาษาของผู้มีความรู้ ผู้ปกครองบ้านเมืองในขณะนั้นส่วนใหญ่เป็นคนฝรั่งเศส ภาษาพูดของชนชั้นปกครองส่วนใหญ่จึงใช้ภาษาฝรั่งเศส บทบาททางวรรณกรรมตลอดศตวรรษที่ 13 ถึงกลางศตวรรษที่ 15 ซึ่งเป็นยุคกลางของอังกฤษ ได้พิสูจน์ให้เห็นความโดดเด่นของภาษาอังกฤษโบราณที่ได้ต่อสู้เพื่อรวมภาษาและรวมคนอังกฤษเข้าด้วย

¹⁰ Derek Brewer, *English Gothic Literature*, p. 1: เผ่าพันธุ์ของชาวอังกฤษแท้จะมีศูนย์กลางทางตะวันตก ไกลจากชุมชนกลางของนอร์มัน พวกเขามีพระเจ้าอังกฤษคือ บิชอป อูฟสแตน ออฟ วอลเชิร์เชอร์ (Bishop Wulfstan of Worcester 1095) เป็นผู้อนุรักษ์ความเป็นอังกฤษเอาไว้

กัน เพราะภาษาลาตินเป็นภาษาที่เข้าใจได้ยากทำให้ไม่เป็นที่นิยมในหมู่ของคนส่วนใหญ่ ข้อดีของภาษาลาตินทำให้ภาษาอังกฤษโบราณเป็นภาษาที่รวมคนอังกฤษมากกว่าภาษาลาติน

ศาสนาและสังคมเป็นพื้นฐานทางวรรณกรรมสมัยกลางของอังกฤษ

เหตุการณ์ที่สำคัญในยุคกลางเป็นเรื่องของความขัดแย้งทางศาสนา แม้แต่บริเวณรอบ ๆ โบสถ์ปีเตอร์เบอโรยังต้องกำหนดให้อยู่ในความดูแลของลอร์ด (Lord) ที่ชานาญสงคราม เพราะกลุ่มคนป่าเถื่อนบางกลุ่มได้ตั้งตนเป็นกบฏอยู่ในแถบนี้ ยิ่งไปกว่านั้นในปีคริสต์ศักราช 12 มีพวกโจรมืดศาสนาได้ทำลายโบสถ์จำนวนมาก โบสถ์ที่ถูกทำลาย ได้แก่ โบสถ์ วินเชสเตอร์ (Winchester) และโบสถ์แมลมเสเบอรี (Malmesbury) เป็นต้น นอกจากนี้พวกหัวรุนแรงคนหนึ่งคือ โรเบิร์ต ฟิทซฮูเบิร์ต (Robert Fitzhubert) ยิ่งไปกว่านั้นพวกหัวรุนแรงเหล่านี้ด้วย เหตุการณ์รุนแรงทางศาสนาเช่นนี้สร้างความรู้สึกหวาดกลัวแก่นักบวช และคนทั่วไปที่มีความเชื่อในศาสนาคริสต์

นอกจากยุคกลางจะเป็นยุคที่คนสร้างความกลัวให้แก่กันแล้ว ธรรมชาติก็เป็นปัญหาสำคัญในยุคนี้ สภาพเศรษฐกิจของยุคกลางยังขึ้นอยู่กับระบบการเกษตรดั้งเดิมที่ต้องอาศัยแรงงานอย่างมหาศาล ประกอบกับสภาพภูมิอากาศที่แห้งแล้งมากทำให้ชาวนาทำงานหนักแต่การเก็บเกี่ยวได้ผลน้อย เงื่อนไขทางธรรมชาติทำให้เกิดสภาวะของคนอดอาหาร ติดเชื้อโรคร้าย และตายเป็นจำนวนมาก ในช่วงปีคริสต์ศักราช 1348-1349 เรียกว่าเป็นแบล็คเดธ (Black Death) ซึ่งเป็นช่วงที่มีการระบาดของเชื้อกาฬโรคอย่างรุนแรง อัตราการตายของเด็กอยู่ในเกณฑ์สูง เด็กที่เกิดมา 5 คนจะมีชีวิตเพียง 4 คน และเด็กในจำนวนทั้ง 4 คนจะตายก่อนอายุ 5 ขวบทั้งหมด ดังนั้นในพื้นที่ที่ไม่มีกาฬโรคสมัยใหม่ ความตายเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวคนมากที่สุด สภาพสังคมเหล่านี้ปรากฏให้เห็นในวรรณกรรมของยุคกลางที่มักจะพูดถึงชีวิตที่น่ากลัว แสนลำบากยากเข็ญ และพูดถึงความตาย ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการพูดถึงชีวิตในแง่เลวร้ายทั้งสิ้น

กระนั้นความตายหรือการสูญเสียได้ทำให้คนสร้างความหวัง และความพอใจในชีวิตเท่าที่เป็นอยู่ แม้จะเป็นเพียงสิ่งเล็กน้อยก็ตาม ความคิดแบบสโตอิก¹¹ ซึ่งเป็นปรัชญาความคิดของชาวโรมันจึงถูกยอมรับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความเป็นมนุษย์ของพวกสโตอิกคือการต่อสู้ชีวิต จุดหมายของชีวิตคือการนำชีวิตให้รอด ทำให้ตนเองมีหลักฐานเหมาะสมกับตนบ้างเท่านั้น มนุษย์กลายเป็นผู้ทนสภาพทุกอย่างโดยไม่ปริปากบ่น เพราะพวกสโตอิกเชื่อว่ามนุษย์อยู่ภายใต้การกำหนด

¹¹ พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ, วรรณคดีนานาชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บำรุงสาสน์, 2528), หน้า 167: ปรัชญาสโตอิกเชื่อว่าโชคชะตาหรือพรหมลิขิตเป็นสิ่งที่บันดาลให้ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้น

จากโชคชะตาที่สามารถบันดาลทุกสิ่งทุกอย่างให้เป็นไป ความตายสำหรับพวกเขาจึงกลายเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ แต่ถึงกระนั้นคนในยุคกลางก็ไม่เคยทิ้งศาสนา และไม่เคยทิ้งความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ ความคิดของคนยุคกลางจึงมีพื้นฐานของการผสมผสานระหว่างลัทธิสโตอิก ศาสนาคริสต์ และความคิดในเรื่องของจิตวิญญาณ

ความเชื่อในคริสต์ศาสนายึดมั่นพื้นฐานการมองพระเจ้าในร่างของมนุษย์ซึ่งเป็นร่างของมนุษย์ที่มีจิตวิญญาณแบ่งภาคมาจากพระบิดาหรือพระเจ้าสูงสุด พระเจ้าในร่างของมนุษย์จะต้องทนกับความเจ็บปวดที่มนุษย์หยิบยื่นให้ แต่พระองค์ก็ทนและสามารถเอาชนะความเจ็บปวดเหล่านั้นเพื่อไถ่บาปให้กับมนุษย์ทุกคน และเพื่อแลกความศรัทธาของทุกคนที่มีต่อพระบิดา ผู้ต่อต้านศาสนาอย่างเช่นโรเบิร์ต ฟิชเชอร์ เบิร์ท หรือคนอื่นที่คุกคามศาสนาเป็นผู้ที่ไม่เชื่อในพระเจ้า คนเหล่านี้จึงถูกมองว่าเป็นปีศาจ (Devil) ในร่างของมนุษย์ ฝ่ายศาสนาหรือฝ่ายธรรมะจึงลุกขึ้นมาต่อสู้กับปีศาจร้ายเหล่านี้ การต่อสู้ระหว่างคน 2 กลุ่มเป็นรูปแบบการต่อสู้แบบกองทัพธรรม กล่าวคือนักบุญอูฟริค ออฟ แฮสเซลเบอร์รี่ (Wulfric of Haselbury) แห่งเมืองซัมเซท (Somerset) และนักบุญ กอดริค ออฟ ฟินเชล (Godric of Finchale) แห่งเมืองดูลแฮม (Durham) จะสวมเสื้อเกราะเหมือนกับนักรบในสนามรบจริง ๆ เพื่อจะไปต่อสู้กับความชั่วร้ายในร่างของมนุษย์ ความคิดรวบยอด (Concept) เกี่ยวกับความดี ความชั่วของคนในสมัยกลางเป็นความคิดที่ได้แสดงออกมาภายนอก หรือกระทำเป็นพฤติกรรมให้เห็นเป็นรูปธรรม ซึ่งตรงกันข้ามกับสมัยปัจจุบัน เรามักมองว่าความดี ความชั่วเป็นเรื่องของนามธรรม ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจที่มีความซับซ้อนมากเกินกว่าที่จะแสดงออกมาอย่างเป็นรูปธรรม การตีความการต่อสู้ระหว่างความดีกับความชั่วของคนในสมัยปัจจุบันจึงเป็นการศึกษาในเชิงสัญลักษณ์มากกว่าจะเป็นเรื่องของรูปธรรมจริง ๆ เรื่องของคนสมัยกลางจึงสร้างจินตนาการ ความฝันและโลกของการหลีกหนีที่ดีให้กับคนในศตวรรษที่ 20 ซึ่งสัมผัสความดี ความชั่วเป็นรูปธรรมได้ยาก เนื่องจากสาเหตุสังคมสมัยใหม่เป็นสังคมอุตสาหกรรมที่มีการพัฒนาทางเทคโนโลยีอันซับซ้อน คนมุ่งการพัฒนาตนเองตามความเจริญทางวัตถุ รูปธรรมของคนสมัยใหม่จึงมุ่งประเด็นไปที่วัตถุซึ่งสัมผัสได้จริง ๆ ไม่ใช่การสร้างภาพจากความเชื่อให้กลายเป็นเหตุการณ์ที่มองเห็นหรือเป็นสิ่งที่จับได้แบบคนในสมัยกลาง ในขณะที่ช่วงกาลเวลาที่ผ่านไปและสภาพแวดล้อมใหม่ของคนในศตวรรษที่ 20 เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนสมัยนี้อยู่ไกลจากสังคมยุคกลางมากขึ้น และเข้าใจศาสนาที่มีความเป็นชนบประเพณีเช่นยุคกลางได้ยากมากขึ้น สิ่งเหล่านี้จึงกลายเป็นโลกแห่งจินตนาการและโลกของการหลีกหนีที่ดีให้กับคนรุ่นใหม่

ลักษณะของวรรณกรรมในยุคกลาง

วรรณกรรมในยุคกลางเป็นวรรณกรรมที่มีพื้นฐานของความจริงตามศาสนาคริสต์

เป็น ("วรรณกรรมเหมือนประวัติศาสตร์ที่เป็นจริงมากที่สุด")¹² แต่ก็มีวรรณกรรมในยุคกลางบางประเภทที่ค่อนข้างจะเป็นวรรณกรรมแนวสมมติ คือ มีตัวละครเป็นสัตว์ทำหน้าที่คล้ายตัวละครที่เป็นมนุษย์ทุกอย่าง วรรณกรรมสมัยกลางที่มีชื่อเสียงมากที่สุด คือ The Canterbury Tales ของ จีโอฟฟรีย์ ชอร์เซอร์ (Geoffrey Chaucer) วรรณกรรมเรื่องนี้ไม่สามารถกำหนดปีคริสต์ศักราชที่เขียนได้อย่างชัดเจน ประมาณเอาว่าเรื่องนี้เขียนขึ้นประมาณปีคริสต์ศักราช 1386 ซึ่งเป็นช่วง 15 ปีหรือมากกว่านั้นก่อนที่เขาจะเสียชีวิต ข้อสันนิษฐานอีกประการหนึ่งคือเขาอาจจะเริ่มเขียนงานชิ้นนี้เมื่อปีคริสต์ศักราช 1387 หลังจากที่เขาเขียนกวีนิพนธ์ "Palamon and Arcite" เรียบร้อยแล้ว กวีนิพนธ์เรื่องนี้เป็นงานหลักของวรรณกรรมกอธิคอังกฤษในสมัยกลาง The Canterbury Tales เป็นหนังสือที่รวบรวมลักษณะหลากหลายทางวรรณกรรมในงานชิ้นเดียว จึงถือว่าเป็นการรวบรวมที่ยิ่งใหญ่ของพวกกอธิค (The great Gothic anthologies) ที่ถ่ายทอดมาจากความเป็นอัจฉริยะของชอร์เซอร์ ต้นฉบับที่ชอร์เซอร์เขียนเป็นลายมือของเขาเองเหลือมาจากศตวรรษที่ 15 มีมากกว่า 80 ฉบับ การพิสูจน์ลายมือพบว่า เป็นลายมือของชอร์เซอร์เพียงคนเดียว

The Canterbury Tales เป็นเรื่องราวที่บรรยายคนกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นคนที่มาจากทุกชนชั้น จากหลายอาชีพมารวมกันที่เอบาร์ด อินน์ (Iabard Inn) ที่เซาท์เวิร์ด (Southward) ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของสะพานลอนดอน (London Bridge) เพื่อจะเดินทางไปทำพิธีจาริกแสวงบุญที่แท่นศักดิ์สิทธิ์ของ โทมัส อา เบ็คเค็ท (Thomas à Becket) ที่แคนเทอร์เบอรี (Canterbury) พวกเขาเดินทางโดยขี่ม้าเป็นพาหนะ ระยะทางกว่าจะไปถึงที่หมายปลายทางไกลมาก พวกเขาเหล่านั้นจึงพลัดกันเล่านิทานให้แก่กันฟัง

ในส่วนเริ่มต้นประมาณ 40 บรรทัดแรก (General Prologue) เป็นพื้นเรื่องที่ชอร์เซอร์กล่าวถึงช่วงเวลาในการเดินทางไปจาริกแสวงบุญในฤดูใบไม้ผลิ จุดเริ่มต้นจากโรงเตี๊ยมในเซาท์เวิร์ดไปถึงจุดหมายปลายทางที่แคนเทอร์เบอรี ตลอดจนถึงจำนวนของผู้จาริกแสวงบุญทั้งหมด 29 คน ซึ่งเป็นคนหลากหลายอาชีพจากหลายชนชั้น เช่น อัศวิน ผู้รับใช้อัศวิน รองเจ้าคณะนางชี พระผู้มีนิสัยละโมภ นักบวชจากนิกายโรมันคาทอลิก พ่อค้า เสมียน นักกฎหมาย ตระกูลแพรงคลิน (Franklins) พ่อครัว นักเดินเรือ หมอรักษาโรค ภรรยาของเจ้าของกิจการน้ำแร่ พระนิกายโปรเตสแตนต์ คนโถนา เจ้าของโรงเลื่อย พวกผู้ตรวจการ (ตำรวจ) พระที่ขายใบไถ่บาปในโบสถ์ และมีคนอื่น ๆ อีก 2-3 คน ส่วนผู้เล่าก็เป็นหนึ่งในจำนวนคนเหล่านั้นด้วย ส่วนที่เป็น การเริ่มต้นเรื่องคาดคะเนเอาว่าอาจจะเขียนขึ้นในปลายปีคริสต์ศักราช 1380 และถูกแปลมาเป็น

¹² พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ, วรรณคดีนานาชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น, 2528), หน้า 167.

ภาษาอังกฤษสมัยใหม่โดย เนวิลล์ ค็อกฮิลล์ (Nevill Coghill)

การเดินทางนานและไกลจึงเกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้นเพื่อเป็นการขจัดความน่าเบื่อหน่ายในการเดินทาง ตัวละครแต่ละคนก็จะเล่าเรื่องให้เพื่อนร่วมเดินทางฟัง ในส่วนของอัศวินเขาได้เล่าทั้งหมด 24 เรื่องแรก แนวเรื่องของอัศวินเป็นเรื่อง ("รักแบบวีรคติ Chivalric love")¹³ ในจำนวนตัวละครทั้งหมดซอร์เซอร์พายามนำมาพูดเชิงล้อเลียน (Satire) ตัวละครเหล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวละครที่ทำหน้าที่ทางศาสนา การล้อเลียนเป็นไปเพื่อสร้างอารมณ์ขันมากกว่าการโจมตีความเลื่อมทางศาสนาอย่างเอาเป็นเอาตาย เช่น พระผู้ไถ่บาปในโบสถ์ ซอร์เซอร์อธิบายว่าเป็นพระที่มีตำแหน่งหน้าที่ไม่สำคัญมากนักในโบสถ์ แต่เป็นเจ้าหน้าที่ของโบสถ์ที่มีอิทธิพลมากที่สุด เพราะพระผู้ไถ่บาปได้รับหน้าที่มาจากพระสังฆราชในการขายใบไถ่บาปของพระเจ้าเพื่อแลกกับเงิน นอกจากนี้ซอร์เซอร์ยังให้ตัวละครพระผู้ไถ่บาปเล่าเรื่องหนึ่ง คือ เรื่องของนักการพนัน 3 คน ซึ่งแต่ละคนก็ต่างคิดแผนการอยู่ในใจที่จะขจัดซึ่งกันและกันโดยใช้วิธีการต่าง ๆ นานา เพื่อครอบครองสมบัติที่ตนขโมยมาจากผู้อื่น ในทางส่วนตัวแล้วซอร์เซอร์คงจะไม่ชื่นชมกับพฤติกรรมของพระในหน้าที่นี้เอาเสียเลย เพราะเรื่องที่พระผู้ไถ่บาปเล่าให้นักเดินทางด้วยกันฟังก็เป็นเรื่องที่แฝงด้วยอบายมุขเช่นการดื่มสุรา การเล่นเกมการพนัน และความโลภ ซึ่งทำให้ภาพของนักบุญดูเลวร้ายมากกว่าเดิม แน่แน่นอนว่าซอร์เซอร์ซึ่งเป็นผู้ประพันธ์เรื่องนี้ได้ตั้งใจจะให้พระผู้ไถ่บาปผู้นี้เป็นผู้เล่าเพื่อแสดงพฤติกรรมบางอย่าง ซึ่งบอกเป็นนัยได้ว่าพฤติกรรมเหล่านั้นอาจเป็นพฤติกรรมของนักบวชในสมัยนั้นนั่นเอง ทักษะคติที่ซอร์เซอร์มีต่อศาสนาจึงมีลักษณะสวนทางกับความคิดพื้นฐานของสังคมในระดับหนึ่ง ผลลัพธ์ที่ได้จากการสร้างตัวละครตัวนี้ของซอร์เซอร์ คือ การสร้างภาพลบทางศาสนามากที่สุดในเรื่องที่เขาเล่ามาทั้งหมดใน The Canterbury Tales

ก่อนที่ซอร์เซอร์จะถึงแก่กรรมในปีคริสต์ศักราช 1400 เขาได้รับการยอมรับในฐานะเป็นนักที่มีความสามารถ สิ่งที่ซอร์เซอร์ได้สร้างไว้ให้วรรณกรรมยุคกลางคือเขาได้สร้างกลุ่มผู้อ่านขึ้นมากลุ่มหนึ่ง โดยไม่ได้ใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือตัดสินความรู้ของผู้อ่านเลย กล่าวคือผู้อ่านที่มีความละเอียดอ่อนและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นก็สามารถซาบซึ้งในวรรณกรรมของเขาได้ ฉะนั้นผู้อ่านที่มีการศึกษาน้อยก็สามารถที่จะอ่านงานของเขาได้¹⁴ ซอร์เซอร์สร้างวรรณกรรมที่ทำให้คนเข้าถึงได้ง่ายและมีความทันสมัยในเนื้อหา โดยเขาได้ดำเนินการเขียนแบบการวิเคราะห์เชิง

¹³ นันทนา กบิลกาญจน์, ประวัติศาสตร์และอารยธรรมโลก, (กรุงเทพฯ: อมรินทร์ การพิมพ์, 2526), หน้า 241.

¹⁴ ผู้อ่านวรรณกรรมของซอร์เซอร์มีตั้งแต่ชั้นชั้นสูง ท่านผู้หญิง ข้าราชการ นัก ทหาร ในสงคราม ผู้บริหาร นักปกครอง นักวรรณคดีศึกษา ไปจนถึงพ่อค้าแม่ค้า

พรรณนาเป็นส่วน ๆ หรือ ("anatomy")¹⁵ การอธิบายออกมาจากแรงกระตุ้นส่วนตน จากประสบการณ์ที่ซอร์เซอร์ได้ใช้ชีวิตอยู่ในระบบการปกครองแบบกษัตริย์ของประเทศอังกฤษมาถึง 4 รัชสมัย คือ รัชสมัยของพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 3 (Edward III) รัชสมัยพระเจ้าริชาร์ดที่ 2 (Richard II) รัชสมัยของจอห์น ออฟ กอนท์ (John of Gaunt) และรัชสมัยของเฮนรี่ที่ 4 (Henry IV)

ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมยุคกลางและวรรณกรรมกอทิกในศตวรรษที่ 18

วรรณกรรมยุคกลางและวรรณกรรมกอทิกมีความสัมพันธ์ในแง่ที่ว่าวรรณกรรมกอทิกได้นำเอาความคิดบางอย่างมาจากวรรณกรรมยุคกลาง โดยนำมาใช้เป็นพื้นฐานความคิดในวรรณกรรมกอทิก เช่น ความรักในแบบวีรคติที่มีความผูกพันกับโครงสร้างทางสังคมของอังกฤษสมัยกลาง และความคิดเกี่ยวกับศาสนาที่แตกต่างจากชนบทนิยมในสมัยนั้น

ความรักแบบวีรคติเป็นความรักที่ปรากฏในวรรณกรรมยุคกลาง และเป็นแบบฉบับของความรักของชาวอังกฤษในยุคกลาง รวมไปถึงชาวยุโรปในสมัยนั้น ลักษณะความรักแบบวีรคติเป็นความรักที่ผสมผสานระหว่างโครงสร้างทางสังคมและศาสนาร่วมกัน กล่าวคือ เป็นความรักในแบบการรับใช้ของพวกอัศวิน ซึ่งมีมูลเหตุเป็นไปได้อาจเกิดมาจากระบบพิวตัลที่มุ่งให้ผู้ชายรับใช้เจ้านายซึ่งเป็นขุนนาง ในขณะที่สาวกัณอัศวินก็นำความคิดแบบนั้นมารับใช้ผู้หญิงด้วยเช่นกัน ผู้หญิงในความคิดของอัศวินเป็นความคิดที่ผสมกับความเชื่อทางศาสนา กล่าวคือ ผู้หญิงเป็นภาพ (Image) ที่อยู่ในใจอัศวิน การรับใช้ผู้หญิงเป็นการมองผู้หญิงในมุมมองที่สูงกว่าตน อัศวินบูชาความบริสุทธิ์ของเธอ และพยายามที่จะเอาชนะใจเธอด้วยการสร้างเกียรติยศบนพื้นฐานของความกล้าหาญของอัศวินแต่ละคน ภาพของหญิงสาวจะต้องเป็นผู้หญิงแรกรุ่ง ต้องสาว มีความอ่อนโยน และรักษาวาสวนตัว ซึ่งไม่น่าแปลกใจว่าทำไมอัศวินหนุ่มจึงหลงรักเธอและต้องรับใช้ผู้หญิงแรกรุ่งที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ลักษณะผู้หญิงในแบบนี้จะเป็นแบบฉบับให้กับตัวละครเอกผู้หญิงในวรรณกรรมกอทิก เช่นเดียวกับตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีความรักและความซื่อสัตย์ให้กับผู้หญิงเพียงคนเดียว แม้บางครั้งดูเหมือนว่าจะไม่มีแรงจูงใจสาเหตุอันใดที่ทำให้ความรักที่ตัวละครชายมีต่อผู้หญิงที่มักจะสูงศักดิ์กว่าตนมีความมั่นคงมากเช่นนั้นก็ตาม และที่สำคัญคือ ความรักของพวกอัศวินในยุคกลางเป็นความรักที่ถูกชะตากำหนดเอาไว้แล้ว เพียงแค่หญิงสาวจึงมองไปที่เขาก็จะทำให้อัศวินคนนั้นมอบชีวิตให้เธอทันที เหตุผลของสิ่งนี้สามารถอธิบายว่าเป็นผลของความคิดในแบบสโตอิกที่เชื่อว่า โชคชะตา

¹⁵ Derek Brewer, *English Gothic Literature*, (Hong Kong: The Macmillan Press, 1983), p.116: คำว่า ("anatomy") เป็นคำที่ ดีเร็ค เบรเวอ (Derek Brewer) สืบมาจากศาสตราจารย์ นอร์ธโรป ฟราย (Professor Northrop Frye)

เป็นผู้บันดาลให้ทุกอย่างเกิดขึ้น วรรณกรรมกอธิครับความคิดเช่นนี้มาใช้ในวรรณกรรมด้วยเช่นกัน การตกหลุมรักของตัวละครในวรรณกรรมกอธิคจึงไม่ค่อยแสดงให้เห็นแนวโน้มของความรักที่เป็นเหตุเป็นผลเท่าใด ทั้งนี้ก็เพราะวรรณกรรมกอธิคมีพื้นฐานความคิดที่นำมาจากวรรณกรรมยุคกลาง แม้กระทั่งการอธิบายลักษณะเหนือธรรมชาติของวรรณกรรมกอธิคก็พัฒนามาจากพื้นฐานความคิดแบบยุคกลาง กล่าวคือ เรื่องราวเหนือธรรมชาติในวรรณกรรมกอธิคก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความตั้งใจของพระเจ้า เพียงแต่เรื่องราวเหนือธรรมชาติของวรรณกรรมกอธิคได้มีการพัฒนาทางวรรณกรรมที่เปลี่ยนจากเรื่องรักใคร่แบบวีรคติไปสู่โลกแห่งเทพนิยาย และสร้างเทคนิคของความลึกลับ ในแง่ของเวทมนตร์คาถา การใช้เสน่ห์เพื่อให้นักหลงใหล เป็นต้น ¹⁶

ในสมัยกลางความรักแท้เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ชายหนุ่มต้องกล้าหาญ ชื่อสัตย์ มีเกียรติยศ เขาต้องปฏิบัติตนที่จะรับใช้หญิงตลอดชีวิต และต้องมองตนเองอย่างผู้ต่ำต้อย คือ ไม่ได้เป็นเจ้าของเธอในฐานะที่สูงกว่า แต่เป็นการขอความเห็นใจจากผู้หญิงให้ร่วมชีวิตกับเขาด้วยการแต่งงาน ความรักและการแต่งงานเป็นการเฉลิมฉลองและการรวมวิญญาณเข้าเป็นส่วนหนึ่งของพระเจ้า ในทางปฏิบัติขอบข่ายของรักแท้ไม่ได้มีความเหมาะสมเฉพาะผู้หญิงที่เป็นโสดเท่านั้น ความรักแท้ที่อัศวินสามารถแสดงออกได้ กระทำได้กับผู้หญิงที่กำลังมีสามีอยู่แล้วด้วยเช่นกัน เพราะในทางปฏิบัติแล้วความต้องการของมนุษย์มักจะไร้ขอบเขต ซึ่งกฎระเบียบใดก็ไม่สามารถจะควบคุมได้ วรรณกรรมกอธิคจึงสร้างตัวละครที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างความต้องการของมนุษย์ 2 ประเภทอย่างสุดขีด กล่าวคือ มนุษย์ที่มีจิตวิญญาณของความรักแบบวีรคติในแบบของอัศวิน และมนุษย์ที่มีความต้องการที่ไร้ขอบเขตจำกัดในเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศ ลักษณะประการหลังเป็นแบบของตัวละครที่ชั่วร้าย (Antagonist) ซึ่งแสดงความต้องการอย่างผิดศีลธรรม ความต้องการทางเพศสามารถกลายเป็นสิ่งที่ทุกข์ทรมานและเป็นสัตว์ประหลาด ("Sexuality could be a torment and a monster") การแสดงออกของความรักแสดงออกในรูปของวงล้อ รถม้า และไฟ ("a wheel, or a chariot, a fire") ¹⁷ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความเร็วร้อนและรุนแรง การแสดงความต้องการทางเพศด้วยระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ก็เป็นการแสดงภาพของความรักที่มีลักษณะแปลกไปจากเดิมโดยเน้นให้เกิดบรรยากาศที่ลึกลับ วรรณกรรมยุคกลางเป็นวรรณกรรมต้นแบบที่นักประพันธ์ของวรรณกรรมกอธิคคิดถือเป็นแบบการสร้างบรรยากาศให้มีลักษณะลึกลับน่ากลัว คล้าย ๆ กัน ภาพรวมของวรรณกรรมยุคกลางและวรรณกรรมกอธิคจึงมีพื้นฐานความคิดทาง

¹⁶ M.H. Abrams, 4 th ed, A Glossary of Literary Terms, (New York: Rinehart and Winston, 1990), p. 22.

¹⁷ Derek Brewer, English Gothic Literature, (Hong Kong: The Macmillan Press, 1983), p. 94.

วรรณกรรมที่งามสง่าตามแบบอุดมคติ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นความน่ากลัวในโลกของมนุษย์และโลกเหมือนมนุษย์เหมือนกัน สิ่งหนึ่งที่นักเขียนในยุคกลางและนักเขียนวรรณกรรมกอธิคได้กระทำในแบบเดียวกัน คือ การสร้างงานเกิดจากการนำเอาแรงกระตุ้นส่วนตัว (Personal Enthusiasm) มาใช้ในงานเขียน เป็นความคิดที่มนุษย์พยายามพูดกับมนุษย์ด้วยกันเอง¹⁸ เช่น การให้ทัศนคติในเรื่องศาสนาที่แตกต่างกับความคิดในแบบชนบทประเพณี

วรรณกรรมเรื่อง The Canterbury Tales ของชอร์เชอร์ ได้แสดงให้เห็นว่าชอร์เชอร์ได้สำรวจสังคมในสมัยกลาง และเลือกที่จะกล่าวถึงลักษณะต้นแบบของคนแต่ละอาชีพในสมัยนั้น พร้อมกับแทรกความคิดเห็นส่วนตัวลงไปในงานด้วย ในส่วนของตัวละครพระผู้ไถ่บาปในโบสถ์ (Pardoner) เป็นส่วนที่ชอร์เชอร์วิจารณ์ความประพฤติของพระผู้ไถ่บาปในศาสนาคริสต์ค่อนข้างแรงและตรงไปตรงมา

I judge he was a gelding, or a mare
As to his trade, from Berwick down to Ware
...
How well he read a lesson or told a story !
But best of all he sang an offertory¹⁹

ชอร์เชอร์วิจารณ์พระที่ทำหน้าที่เป็นพระผู้ไถ่บาปว่าเป็นพวกไว้ประโยชน์ทางศาสนา ทำหน้าที่เหมือนกับพ่อค้าที่มุ่งเก็บเงินค่าบริการในการไถ่บาป คำพูดที่แสดงความคิดเห็นออกมาเป็นการกล่าวที่ชัดเจนมาก แม้ว่าความเชื่อทางศาสนาคริสต์ในขณะนั้นจะยังมีอิทธิพลอยู่มากก็ตาม ไม่เพียงแต่นักเขียนในยุคกลางเท่านั้นที่ให้ทัศนะในเรื่องศาสนาอย่างตรงไปตรงมา นักเขียนวรรณกรรมกอธิค เช่น แมททิว ลูอิส (Matthew Lewis 1773-1818) ได้เขียนเรื่อง The Monk ซึ่งแสดงให้เห็นภาพของพระที่เต็มไปด้วยราคะตัณหาคงหนังสือเล่มนี้กลายเป็นหนังสือต้องห้ามสำหรับเยาวชนในสมัยนั้น แม้ว่าการวิจารณ์ศาสนาจะมีลักษณะเป็นสิ่งร่วมกันของวรรณกรรมโดยเฉพาะในวรรณกรรมของยุโรป ทั้งนี้เพราะศาสนาคริสต์กลายเป็นพื้นฐานความเชื่อของชาวยุโรปส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่ที่นักเขียนหลายท่านจะหยิบยกเรื่องของศาสนา มาเขียนในเชิงเสียดสีประชดประชัน แต่ลักษณะการแสดงความคิดเห็นทางศาสนาที่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมาและส่วนทาง

¹⁸ Derek Brewer, English Gothic Literature, (Hong Kong: The Macmillan Press, 1983), p. 9.

¹⁹ (Ibid.)

กับสังคมในขณะนั้น เป็นลักษณะร่วมอย่างหนึ่งของวรรณกรรมยุคกลางและวรรณกรรมกอธซึ่งแสดงให้เห็นถึงการต่อต้านกฎเกณฑ์ในสังคม และการแสดงความรู้สึกของนักประพันธ์เป็นเกณฑ์สำคัญในการประพันธ์

บทละครแฮมเล็ต (Hamlet) ของเชคสเปียร์ (Shakespeare)

วิลเลียม เชคสเปียร์ (William Shakespeare 1564-1616) เป็นนักเขียนของอังกฤษในยุครอเนซซงส์ (Renaissance 1500-1660)²⁰ ซึ่งเป็นช่วงต่อจากยุคกลางของอังกฤษ เชคสเปียร์เป็นนักเขียนที่อยู่ในสมัยการปกครองของพระนางเจ้าอิลิซาเบธที่ 1 (Elizabeth) ที่เรียกว่ายุคอิลิซาเบธ (Elizabethan Age) และสมัยของพระเจ้าเจมส์ที่หนึ่ง (James I) ในยุคจาโคบีน (Jacobean Age) ในยุคอิลิซาเบธเป็นยุคที่เชคสเปียร์ยิ่งใหญ่ในเรื่องของซอนเนต (Sonnet) หรือกวีนิพนธ์ 14 บรรทัด จนกระทั่งมาถึงยุคจาโคบีน ความนิยมในการเขียนเรื่องร้อยแก้วเพิ่มมากขึ้น เชคสเปียร์ก็ได้รับชื่อเสียงในการเขียนบทละครแนวโศกนาฏกรรมในสมัยนี้ บทละครของเชคสเปียร์ไม่เชิงจะเป็นบทละครประเภทร้อยแก้ว เชคสเปียร์เขียนบทละครในลักษณะกลอนเปล่า (Blank Verse)²¹ ในจำนวนเรื่องโศกนาฏกรรมที่เชคสเปียร์เขียนทั้งหมด บทละครเรื่องแฮมเล็ตเป็นเรื่องที่สร้างความน่ากลัวและจินตนาการมากที่สุด²² บรรยายภาพของบทละครแฮมเล็ตในตอนต้นเรื่องสร้างให้เกิดความลึกลับน่ากลัว

²⁰ จาก "Period of English Literature" ของ M.H. Abrams, 4 th ed, A Glossary of Literary Terms, (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1990), p. 130: ในสมัยเรอเนซซงส์ของอังกฤษประมาณปีคริสต์ศักราช 1500-1600 ได้แบ่งเป็นช่วงย่อย ๆ 4 ยุคคือ

1. ปีคริสต์ศักราช 1558-1603 เป็นยุคอิลิซาเบธ (Elizabethan Age)
2. ปีคริสต์ศักราช 1603-1625 เป็นยุคจาโคบีน (Jacobean Age)
3. ปีคริสต์ศักราช 1625-1649 เป็นยุคแคโรไลน์ (Caroline Age)
4. ปีคริสต์ศักราช 1649-1660 เป็นยุคคอมมอนเวล (Commonwealth Age)

²¹ Ibid., p. 16: กลอนเปล่า (Blank Verse) เป็นร้อยกรองที่ใช้คำหนักเบาในแต่ละบรรทัด แต่ไม่มีการสัมผัสคำระหว่างประโยค กลอนเปล่านั้นมีลักษณะใกล้เคียงกับภาษาอังกฤษในภาษาพูด กลอนเปล่าเป็นรูปแบบร้อยกรองที่มีความยืดหยุ่นมาก และเป็นรูปแบบมาตรฐานสำหรับบทละครในยุคอิลิซาเบธ

²² Anthony Thwaite, Six Century of Verse, (Trowbridge: Redwood Burn, 1984), p. 47.

เชคสเปียร์ให้ผีปศาจ (Ghost) ในร่างของกษัตริย์องค์ก่อนซึ่งเป็นพ่อของแฮมเล็ตปรากฏกายเพื่อบอกว่าฆาตกรผู้ฆ่าตนเป็นใคร การสร้างความน่ากลัวโดยใช้ลักษณะเหนือธรรมชาติกลายมาเป็นจุดศูนย์กลางสำคัญของวรรณกรรมกอธิคในลำดับต่อมา หลายอย่างที่กล่าวถึงในบทละครเรื่องนี้ เช่น การรำพันกับตัวเอง (Soliloquies) ในเรื่องความตายของพ่อและการรีบเร่งแต่งงานใหม่ของแม่เป็นปัญหาครอบครัวที่น่าเศร้าใจ ซึ่งมนุษย์ทุกคนสามารถรู้สึกร่วมกับเชคสเปียร์

บทละครเรื่องแฮมเล็ตของเชคสเปียร์ได้รับการยอมรับในฐานะของบทละครโศกนาฏกรรมที่มีผู้รู้จักมากที่สุดและมีชื่อเสียงมากที่สุด โครงเรื่อง (Plot) ของบทละครแฮมเล็ตได้นำมาจากเรื่องของแบลฟอเรสต์ (Belle-Forest)²³ ในฉบับของแบลฟอเรสต์ไม่ได้สร้างความลึกลับเกี่ยวกับตัวฆาตกรที่ฆ่ากษัตริย์ซึ่งเป็นพ่อของแฮมเล็ตเพราะเรื่องของแบลฟอเรสต์บอกไว้อย่างชัดเจนว่า ลูกของแฮมเล็ตเป็นคนฆ่ากษัตริย์ โดยเขาอ้างว่ากษัตริย์พ่ายแพ้สงคราม เขาจึงจำเป็นต้องรักษาชีวิตของราชินีเอาไว้ แฮมเล็ตในฉบับของแบลฟอเรสต์เป็นชายหนุ่มที่อยู่ภายใต้การครอบงำของลุงผู้มีความมั่งคั่งใหญ่โตสูงซึ่งได้แต่งตั้งตนเองเป็นกษัตริย์แทนพ่อของเขา แฮมเล็ตคิดจะแก้แค้นแทนพ่อจึงแสร้งทำตัวเป็นคนบ้าเพื่อปกป้องตนเองเพราะในสมัยนั้นมีความเชื่อว่า คนบ้าเป็นคนที่ศักดิ์สิทธิ์สามารถติดต่อกับพระเจ้าได้ คนปกติจึงไม่มีสิทธิ์ที่จะไปแตะต้องหรือทำร้ายคนบ้าได้ ลูกของแฮมเล็ตไม่ค่อยเชื่อว่าแฮมเล็ตเป็นคนบ้าจริง ๆ จึงคิดจะฆ่าถ้าหากจับได้ว่าแฮมเล็ตแสร้งทำ เขาจึงวางแผนให้สายลับเข้าไปในห้องของราชินีเพื่อแอบฟังการสนทนาระหว่างแฮมเล็ตกับแม่ แต่แผนการของลุงล้มเหลว แฮมเล็ตจึงถือโอกาสช่วงนั้นวางเพลิงในห้องจัดงานเลี้ยงเผาพวกข้าราชการสำนักทั้งเป็นและทำให้ลุงเป็นคนพิการ หลังจากนั้นจึงนำลุงไปขึ้นศาลเพื่อเปิดเผยความจริงทั้งหมด ในตอนท้ายของเรื่องแฮมเล็ตได้เรียกร้องตำแหน่งกษัตริย์คืนมาเป็นของตนเอง ส่วนในฉบับของเชคสเปียร์ เชคสเปียร์ได้สร้างวรรณกรรมเรื่องแฮมเล็ตเป็นของตนเองโดยการสร้างจุดสำคัญใหม่ ๆ ให้กับตนเอง บทละครของเชคสเปียร์ส่วนใหญ่ได้นำโครงเรื่องมาจากงานเขียนและบทละครสมัยก่อนๆ แต่เชคสเปียร์ใช้ความแปลกของคนในการสร้างบทละครของเขาเอง จนกลายเป็นบทละครที่ยิ่งใหญ่และมีคนรู้จักมากกว่าในฉบับเดิม²⁴ ในฉบับของเชคสเปียร์สิ่งที่ต่างจากของเดิมอย่างเห็นได้ชัด คือ ฆาตกรที่ฆ่าพ่อของแฮมเล็ตถูกนำมาเปิดเผยโดยการใช้เทคนิคเหนือธรรมชาติ คือ การให้ผีปศาจซึ่งเป็นพ่อของแฮมเล็ตปรากฏกายเพื่อเล่าความจริงให้แฮมเล็ตฟังว่าฆาตกรผู้ฆ่าตนเป็นใคร

²³ University of Nebraska, Hamlet, (Nebraska: Cliff's Notes, 1959), p. 5: Belle-Forest's Histories Tragiques, Volume 5, 1570.

²⁴ (Ibid.)

ความสัมพันธ์ระหว่างบทละครแฮมเล็ตกับวรรณกรรมกอธิก

บทละครแฮมเล็ตเป็นแรงบันดาลใจให้กับนักเขียนวรรณกรรมกอธิกอังกฤษในประเด็นเกี่ยวกับการปรากฏของวิญญาณที่เป็นตัวคนอย่างชัดเจนในรูปของผีปีศาจ ความคิดเกี่ยวกับผีปีศาจมีลักษณะที่เป็นต้นแบบให้วรรณกรรมกอธิกในลักษณะ 2 แนว คือ วิญญาณเป็นจินตนาการของนักเขียนไม่ใช่เรื่องของศาสนา และภาพ (Image) ของวิญญาณเป็นภาพในลักษณะเดียวกับวรรณกรรมกอธิกอังกฤษ คือ เป็นภาพที่สร้างความน่ากลัว น่าขยะแขยงและปรากฏร่างในรูปแบบของนักรบในแบบเดียวกับผีปีศาจในวรรณกรรมกอธิกเล่มแรก คือ The Castle of Otranto

การเปิดฉากด้วยพวกทหารสามและเจ้าหน้าที่หลายคนในปราสาทเห็นผีปีศาจปรากฏร่างตอนหนึ่งนาฬิกา พวกเขาจึงมาสู้มดเพื่อพิสูจน์ความจริงก่อนที่จะนำความไปเล่าให้แฮมเล็ตฟัง ภาพที่เขาเห็น คือ ภาพของกษัตริย์องค์ก่อนซึ่งเป็นพ่อของแฮมเล็ตที่ตายแล้วมาปรากฏตัว ในชุดเสื้อเกราะของนักรบ ทุกคนยืนยันได้ว่าเป็นผีปีศาจจริง ๆ ปฏิบัติวิธียุทธศาสตร์ที่ทุกคนมีเหมือนกัน คือ ทุกคนกลัวสิ่งที่ปรากฏอยู่ตรงหน้า มีคนหนึ่งในงานคนเหล่านั้นที่กล้าพูดกับวิญญาณที่อยู่ตรงหน้า แต่ก็ไม่ได้รับคำตอบแต่อย่างใด ในวันต่อมาวิญญาณก็กลับมาอีกครั้ง คราวนี้เขาพยายามจะติดต่อกับมนุษย์ แต่ก็ทำได้แต่เพียงขมก้มอึ้งเพื่อขอร้องบางอย่าง เผอิญว่าไก่ขันเสียก่อน ร่างนั้นจึงได้จางหายไป ตัวละครในเรื่องเชื่อว่าวิญญาณจะต้องกลับไปในที่เดิมของมันทันทีเมื่อได้ยินเสียงไก่ขัน ดังนั้นในช่วงเทศกาลคริสต์มาสเป็นช่วงที่มีไก่จะขันตลอดทั้งคืน วิญญาณจึงไม่สามารถมาปรากฏกายได้

ผีปีศาจเป็นจินตนาการของเชคสเปียร์ ไม่เชิงจะเป็นเรื่องที่มีที่มาจากศาสนาคริสต์หรือเรื่องเล่าของชาวบ้านในสมัยนั้น คนในสมัยนั้นมีการถกเถียงกันในเรื่องผีปีศาจระหว่างพวกที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก (Catholic) และนิกายโปรเตสแตนต์ (Protestant) ข้อสันนิษฐานที่ได้จากการถกเถียงในเรื่องนี้ คือผีปีศาจเป็นเรื่องที่เข้าไปอยู่ในมิติของศาสนาคริสต์ทั้ง 2 นิกายเพราะมนุษย์มีจินตนาการและความกลัวโดยไม่มีเหตุผล ศาสนาคริสต์ซึ่งเชื่อว่าวิญญาณของมนุษย์ที่ตายแล้วจะไปยังสวรรค์หรือนรกทันทีโดยไม่กลับมาถึงโลกอีกเลย ผีปีศาจที่มาหลอกลอนจึงไม่ใช่วิญญาณของมนุษย์ แต่เป็นวิญญาณของซาตาน (Satan) ที่มารวมกันเป็นรูปเป็นร่างในรูปแบบที่เหมือนกับมนุษย์ที่เพิ่งตายไปได้ไม่นาน ผีปีศาจที่ปรากฏกายให้เห็นเป็นรูปร่างแท้จริงควรจะเรียกว่าซาตานมากกว่า ผู้นับถือศาสนาคริสต์โปรเตสแตนต์เชื่อว่าการปรากฏกายของวิญญาณเป็นสิ่งที่ดี ในขณะที่พวกคาทอลิกเชื่อว่าเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นความทุกข์ทรมานของชีวิตในนรกจึงเป็นสิ่งที่ไม่ดี

ผีปีศาจในเรื่องเชคสเปียร์ไม่ใช่ผีปีศาจจากเรื่องราวที่เล่าสู่กันฟังในระหว่างชน
พื้นเมือง

It is not a mere folk ghost: a graveyard spook of popular imagina-

tion, returned from the charnel house, wandering among tombs, guarding treasure, haunting its earthly abodes. It is not a mere pagan burial, an errant soul still stained with the lusts of the world, hovering over the grave, the spirit of a murderer man pursuing his murderer or wandering until the day when he would have died naturally ²⁵

ข้อสมมติฐานเกี่ยวกับเรื่องผีปีศาจจึงน่าจะมาจากการที่มนุษย์ไม่สามารถทราบชีวิตหลังการตาย อีกทั้งเกิดความกลัวเมื่อได้เห็นหลุมศพจึงสร้างจินตนาการเกี่ยวกับชีวิตหลังการตายอย่างน่ากลัว ผีปีศาจจึงเป็นการจินตนาการถึงชีวิตหลังความตายของมนุษย์ เรื่องของผีปีศาจที่ได้รับความนิยมเช่น ผีปีศาจตื่นจากหลุมฝังศพ ผีปีศาจเร่รอนจากหลุมหนึ่งไปยังอีกหลุมหนึ่ง ผีปีศาจรักษาสมบัติ ผีปีศาจหลอกหลอนตามที่พักอาศัยของมนุษย์ ผีปีศาจที่จำเป็นต้องหาหลุมฝังศพให้ตนเองเนื่องมาจากขณะที่เป็นมนุษย์เขาเป็นคนไม่มีศาสนา เมื่อเขาเสียชีวิตวิญญาณของเขาจึงร่อนเร่ไปตามที่ต่างๆ วิญญาณยึดติดกับความสุขบนโลก วิญญาณโหยหวนในหลุมของตนเอง วิญญาณของชายที่โดนฆาตกรรมจึงจำเป็นต้องติดตามตัวฆาตกรที่ฆ่าตนเอง การติดตามฆาตกรจะกระทำเฉพาะกลางคืนจนถึงพระอาทิตย์ขึ้นวิญญาณก็จะกลับไปใต้ดิน ตัวอย่างของ ผีปีศาจที่มาจากจินตนาการของมนุษย์ข้างต้นกลายมาเป็นสาเหตุของการปรากฏตัวของผีปีศาจในของวรรณกรรมกอธิค ความเชื่อเหล่านี้ไม่สามารถยืนยันได้โดยชัดเจนว่าเป็นเรื่องเล่าของชาวบ้านหรือมาจากศาสนา ประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่าบทละครแฮมเล็ตของเชคสเปียร์ได้เสนอภาพผีปีศาจในแบบที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งกลายมาเป็นภาพต้นแบบให้กับวรรณกรรมกอธิคในศตวรรษที่ 18 การเปิดฉากในบทละครเรื่องแฮมเล็ตของเชคสเปียร์โดยให้ตัวละครทหาร 3 คนนำข่าวมาบอกแฮมเล็ตว่า พวกเขาเห็นร่างของกษัตริย์องค์ก่อนในชุดนักบวชมาปรากฏร่างเพื่อจะบอกบางสิ่งบางอย่าง การเปิดฉากเช่นนี้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับการเปิดฉากในวรรณกรรมกอธิคของวอลโพลเรื่อง The Castle of Otranto วอลโพลให้ตัวละครคนรับใช้พูดถึงการปรากฏตัวของวิญญาณของอัลฟอนโซที่ปรากฏตัวในรูปแบบของนักบวชในฉากเปิดเรื่องเหมือนกัน ทั้งบทละครเรื่องแฮมเล็ตและวรรณกรรมกอธิคเน้นความน่ากลัวของผีปีศาจในรูปของนักบวชสิ่งหนึ่งที่สนับสนุนลักษณะเฉพาะของผีปีศาจในวรรณกรรมของอังกฤษได้เป็นอย่างดี คือ เครื่องแบบที่ผีปีศาจนั้นสวมใส่เป็นชุดของอัศวินสมัยกลางซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของประเทศอังกฤษ เป็นการเน้นความยิ่งใหญ่ของชนชั้นสูงของสังคมอังกฤษ

²⁴ Eleanor Prosser, Hamlet and Revenge, (London: Oxford University Press, 1967), p. 101 : อ้างมาจาก Aprippa, Three Book of Occult Philosophy (1510), trans. J.F [Riske] (London, 1651), p. 489-490.

เชคสเปียร์จึงเป็นนักประพันธ์ที่ประสบความสำเร็จในการสร้างรูปร่างของผีปศาจที่ชัดเจน การสร้างผีปศาจเป็นไปเพื่อกลไกทางการประพันธ์ซึ่งทำได้สมจริงมากที่สุด ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะเรื่องของผีปศาจเป็นเรื่องที่อยู่ในจิตใจของคนสมัยอิลิซาเบ็ธอยู่แล้วและเชคสเปียร์นำมาคิดและให้เหตุผล (Rationalization) อย่างใหม่แก่คนดูละครของเขา เช่น ผีปศาจจะคุยกับคนที่พูดภาษาลาตินได้ หรือจะพูดคุยกับคนที่ต้องการพูดด้วยเท่านั้น สิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างผีปศาจในลักษณะมีเหตุผลมากขึ้นโดยสร้างจากสมมติฐานของตัวเอง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของเชคสเปียร์²⁶ ซึ่งเป็นลักษณะการสร้างสรรคงานที่เกิดมาจากแรงกระตุ้นส่วนตัวของผู้ประพันธ์ในรูปแบบที่คล้ายคลึงกับการสร้างสรรคงานของนักประพันธ์วรรณกรรมกอธิคในยุคเริ่มแรก

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความตาย (Graveyard Poetry)

ในช่วงคริสต์ศักราช 1740-1750 เป็นทศวรรษแห่งการเติบโตของงานกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความตาย (Graveyard Poetry)²⁷ แม้จะเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ ในระยะเวลาแค่ 10 ปี แต่กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความตายก็มีความโดดเด่นทั้งรูปแบบและเนื้อหา การเขียนกวีนิพนธ์ประเภทนี้เป็นการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับชีวิตและความตายท่ามกลางฉากที่มักจะถูกจัดเอาไว้บริเวณหลุมฝังศพเพื่อแสดงให้เห็นสังขารของชีวิต อเล็กซานเดอร์ โปบ (Alexander Pope) กล่าวว่าหลักการสำคัญของกวีสมัยออกัสติน คือ การบอกความเป็นจริงของชีวิตในรูปแบบการประพันธ์ที่

²⁶ Eleanor Prosser, Hamlet and Revenge, (London: Oxford University Press, 1967), p. 100.

²⁷ David Punter, The Literature of Terror, (London: Longman, 1990), p. 33: ตัวอย่างกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความตายในทศวรรษนี้ได้แก่ "Night Thought" 1742-1745 ของเอ็ดเวิร์ด ยัง (Edward Young) "The Grave" 1743 ของโรเบิร์ต แบล (Robert Blair) "Meditation among the Tombs" 1745-1747 ของเจมส์ เฮอวี (James Hervey) และ "Elegy Written in a Country Churchyard" 1751 ของโทมัส เกรย์ (Thomas Gray)

สวองาม²⁸ โทมัส เกรย์ (Thomas Gray) ได้นำเสนอกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความตายโดยใช้รูปแบบ ("โคลงรันทด Elegy")²⁹ ที่มีมาตั้งแต่สมัยกรีกจึงถือว่าเป็นบทกวีนิพนธ์ที่สวองามทั้งรูปแบบและเนื้อหา บทกวีนิพนธ์ "Elegy Written in a Country Churchyard" (1751) เป็นผลงานชิ้นยอดเยี่ยมที่สุดในจำนวนโคลงรันทดทั้งหมดในศตวรรษที่ 18

กวีนิพนธ์เรื่อง "Elegy Written in a Country Churchyard"

กวีนิพนธ์บทนี้เดิมมีทั้งหมด 150 บรรทัด ฉบับที่พิมพ์รุ่นหลังมีเพียง 128 บรรทัด คาดว่ากวีนิพนธ์บางบทถูกตัดออกไปตอนพิมพ์ กวีนิพนธ์บทนี้มีอิทธิพลข้ามทวีปมาทางตะวันตกซึ่งถูกแปลและแปลงเป็นภาษาต่าง ๆ มากมาย เช่นภาษาเบงกาลี และภาษาไทย เป็นต้น ผู้แปลบทประพันธ์รวมความหลายบรรทัดเข้ารวมกัน หรือตัดบางบรรทัดออกไปตามความเหมาะสมของการแปลบทกวีนิพนธ์ พระยาอุปกิตศิลปสารได้แปลบทกวีนิพนธ์ของเกรย์เป็นภาษาไทยโดยให้ชื่อว่า "รำพึงรำพันในป่าช้า" ในรูปแบบของกลอนดอกสร้อย มีการเกริ่นเรื่อง 1 ส่อหน้า และเนื้อหาทั้งหมดอีก 33 บท ซึ่งในฉบับภาษาอังกฤษที่พิมพ์ในปีคริสต์ศักราช 1967 มีเพียง 32 บทและไม่มี การเกริ่นเรื่อง³⁰

รูปแบบกวีนิพนธ์บทนี้เป็นโคลงรันทด (Elegy) ในารรณคดีของกรีกและโรมันคำว่า ("Elegy") เป็นชื่อที่ใช้เรียกการเขียนกวีนิพนธ์ที่ยึดรูปแบบที่เรียกว่า ("elegiac meter") ซึ่ง

²⁸ M.H. Abrams, A Glossary of Literary Terms, (New York: Holt Rinehart and Winston, 1990), p. 12: สมัยอ็อกัสตัน (Augustan Age) ในที่นี้หมายถึงช่วงคริสต์ศักราชที่ 1700-1745 ของอังกฤษโดยประมาณ นักเขียนที่มีชื่อเสียงในยุคอ็อกัสตัน คือ อเล็กซานเดอร์ โปป โจนาธาน สวิฟท์ และโจเซฟ แอดดิสัน เป็นต้น ยุคอ็อกัสตันเป็นสมัยที่นักเขียนกลับไปชื่นชมนักเขียนอ็อกัสตินโรมันในยุคของจักรพรรดิอ็อกัสตัส ซีซาร์ (27 B.C - A.D 14) ซึ่งได้แก่ เวอร์จิล (Virgil) ฮอราส (Horace) และโอวิด (Ovid) จึงนำเอาความคิดของนักเขียนยุคเดิมมาใช้ในงานของตน ยุคนี้ประเมินคุณค่าทางวรรณกรรมด้วยเกณฑ์ ความถูกต้อง และ ความสละสลวยของงานเป็นหลัก

²⁹ ปรีชา ช่อปทุมมา, เรียบเรียง, มองโลกด้วยสายตากรวิ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ทานตะวัน, 2535), หน้า 37 : ปรีชา ช่อปทุมมา แปลคำว่า ("Elegy") เป็นภาษาไทยว่า ("โคลงรันทด")

³⁰ เรื่องเดียวกัน., หน้า 37: ("รำพึงรำพันในป่าช้า") มีผู้ร่วมดัดแปลงบทประพันธ์เป็นภาษาไทย 3 ท่าน คือ เสฐียรโกเศศเป็นผู้แปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย นาคะประทีปเป็นผู้เรียบเรียงประโยค และพระยาอุปกิตศิลปสารเป็นผู้ร้อยกรองโดยดัดแปลงให้เข้ากับธรรมเนียมไทย

เป็นรูปแบบที่ผสมผสานระหว่างจังหวะในโคลงที่เรียกว่า เฮกซามิเตอร์ ("Hexameter") และ เพนตามิเตอร์ ("Pentameter")³¹ โคลงรันทดในสมัยกรีกใช้แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก ในยุโรปและประเทศอังกฤษโคลงรันทดถูกใช้อย่างหลากหลาย ในวรรณคดีอังกฤษได้นำโคลงรันทดมาใช้ร่วมกับเนื้อหาความตาย โคลงรันทดจัดอยู่ในวรรณคดีประเภทส่งเสริมศีลธรรม เป็นรูปแบบการประพันธ์ประเภทหนึ่งที่ไม่ได้แยกออกมาเป็นสำนักของตน ในขณะที่เนื้อหาที่ใช้ร่วมกับโคลงรันทดกลายมาเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง คือ กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความตาย

เนื้อหาของโคลงรันทดบทนี้กล่าวถึง ความไม่เที่ยงแท้ของชีวิต ชีวิตเป็นสิ่งไร้แก่นสาร เป็นความว่างเปล่า ในที่สุดมนุษย์ทุกคนก็ต้องตาย ความตายเป็นเรื่องธรรมดา ผู้สูงศักดิ์ไม่ว่าจะเป็นขุนนางและอัศวินที่ประกอบวีรกรรมอย่างกล้าหาญ หรือผู้ต่ำต้อยเช่นชาวไร่ชาวนาก็ต้องตายเหมือนกันหมด ในเมื่อผู้สูงศักดิ์ได้รับการจดจำเมื่อเขาเหล่านั้นตายไป ผู้ต่ำต้อยเหล่านั้นก็สมควรที่จะได้รับการยกย่องจากกวีเช่นเดียวกัน

การตระหนักถึงสังขารของชีวิตของเกรย์เกิดมาจากการถูกกล่อมเกลามาให้เข้าใจความเป็นจริงที่ว่า ("สรรพสิ่งเป็นเรื่องเล็กน้อย He was taught to consider every thing as trifling")³² ทุกอย่างบนโลกไม่ใช่สิ่งมั่นคงที่จะให้เกรย์ได้ยึดมั่นถ้อยมั่น เกรย์จึงพยายามใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ได้ยึดติดกับเกียรติยศจากภายนอก สิ่งที่เกรย์ต้องการคือการอ่านหนังสือที่เขาสนใจและพอใจที่จะอ่าน เขาไม่คิดจะประกอบอาชีพเป็นนักเขียน แต่เป็นนักอ่านเพื่อความบันเทิง บั้นปลายชีวิตของเขาจึงเป็นคนที่มีความสุขใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ เกรย์ปฏิเสธการเป็นกวีราชสำนักเมื่อครั้งได้รับการทาบทามจากสำนักพระราชวัง เนื่องมาจากกวีราชสำนักคนก่อน คือ คอลลีซี ซิบเบอร์ถึงแก่กรรมลง การปฏิเสธของเกรย์ทำให้ วิลเลียม ไวด์ เข้ามารับหน้าที่ในตำแหน่งกวีราชสำนักที่ว่างลง การตระหนักกับชีวิตเกิดมาจากประสบการณ์ชีวิต การใช้ความคิด และการเป็นนักอ่านซึ่งทำให้จิตใจของเขาละเอียดอ่อนและเข้าถึงความจริงของโลกและมนุษย์ในภาพที่ปราศจากมายา เกรย์เชื่อมั่นว่าความเป็นจริงเป็นสิ่งอมตะ แม้กวีจะตายไปแล้ว แต่ถ้อยคำยังอยู่ แม้ภาษาอาจจะเปลี่ยนตามกาลเวลา แต่ก็ไม่ได้สูญหายโดยสิ้นเชิง

³¹ M.H. Abrams, 4 th ed, A Glossary of Literary Terms, (New York: Holt Rinehart and Winston, 1990), p. 103-104: เฮกซามิเตอร์ ("Hexameter") เป็นกวีนิพนธ์บทละ 6 บรรทัด เพนตามิเตอร์ ("Pentameter") เป็นกวีนิพนธ์บทละ 5 บรรทัด การเน้นเสียงในแต่ละบรรทัดจะเป็นการเน้นความหนักเบาแบบไอแอมบิค ("Iambic") คือ เป็นการเน้นเสียงหนักและเบาสลับกันไป

³² ปรีชา ช่อปทุมมา, เรียบเรียง, มองโลกด้วยสายตากรีก, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ทานตะวัน, 2535), หน้า 32.

"Elegy Written in a Country Churchyard" สร้างมาจากประสบการณ์ชีวิตของตัวเอง คาดการณ์ว่าเป็นโคลงที่แต่งหลังจากการตายของเวสต์ ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทสนิทของเกรย์สมิธที่เร็นนมหาวิทาลัย มีบางกระแสกล่าวว่าเขาเริ่มเขียนเมื่อปีคริสต์ศักราช 1742 ขณะที่เขาพักอยู่ที่หมู่บ้านสตอกโปธิส ตำบลบักกิงแฮมเชอร์ สถานที่ที่แม่ของเกรย์เคยอยู่ แรงบันดาลใจที่สำคัญในการเขียนโคลงบทนี้ คือ ศพของลุงโทรเจอร์สที่ฝังอยู่ในโบสถ์ประจำหมู่บ้านที่นี่ เขาตีพิมพ์การเขียนแต่ละบรรทัดและจะเขียนเมื่ออารมณ์ปลอดโปร่งเท่านั้น ดังนั้นมีความยาว 150 บรรทัด เมื่อเสร็จสมบูรณ์จึงส่งให้ฮอเรส วอลโพล (Horace Walpole) ในวันที่ 12 เดือนมิถุนายน ในปีคริสต์ศักราช 1750 โคลงบทนี้จึงใช้เวลาในการเขียนนานถึง 8 ปี³³ ทั้งนี้เพราะเกรย์เป็นคนที่มีความรักกว้างขวางและลึกซึ้ง เขาจึงตีพิมพ์งานเขียนทุกคำและทุกบรรทัดอย่างละเอียดถี่ถ้วน

ความสัมพันธ์ระหว่างกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความตายและวรรณกรรมกอธิค

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความตายมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมกอธิคในประเด็นสำคัญ คือ ความตายและความเจ็บปวดซึ่งเป็นรูปแบบลำดับขั้นต้น (Prefigures) ก่อนที่จะเข้าสู่ความเป็นกอธิคอย่างเต็มตัว กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความตายเป็นวิธีการสร้างงานที่ผสมผสานระหว่างความคิดในบางแง่มุมของยุคออกัสตันกับความคิดชบดต่อชนบทในเรื่องราวของหลักเหตุผล กล่าวคือ เป็นการสร้างงานใหม่โดยการลอกเลียนรูปแบบการประพันธ์ที่มีอยู่เดิมตามหลักการสำคัญของยุคออกัสตัน แต่การสร้างงานมีลักษณะที่ชบดต่อความคิดที่ใช้เหตุผล เพราะผู้ประพันธ์ใช้อารมณ์ความรู้สึกส่วนตนในการคิดสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งแสดงออกมาเป็นวิธีการแสดงทัศนคติต่อความตาย หรือการคิดคำนึงถึงเกี่ยวกับความตาย ที่มาจากความคิดของกวีแต่ละคน³⁴ โทมัส พาเนล (Thomas Parnell) เป็นกวีคนหนึ่งที่ใช้กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความตาย เขากล่าวว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้ชีวิตจากการคิดคำนึงถึงความตาย การพยายามจำกัดความเข้าใจของมนุษย์อยู่บนสิ่งที่เรียกว่า เหตุผล ซึ่ง

³³ ปรีชา ช่อปทุมมา, เรียบเรียง, มองโลกด้วยสายตาคาวี, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ทานตะวัน, 2535), หน้า 29.

³⁴ การคิดคำนึงถึงความตายได้กล่าวไว้แล้วในสมัยก่อนหน้าที่จะเกิดกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความตาย งานที่แสดงการคิดคำนึงถึงความตายอย่างชัดเจนมากเรื่องหนึ่ง คือ บทละครเรื่องแฮมเล็ตของเชกสเปียร์ ในตอนที่แฮมเล็ตคิดคำนึงถึงการตายของพ่อ ความคิดที่คล้าย ๆ กันนี้อาจมีส่วนผลักดันให้เกิดกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความตายขึ้นมาอย่างมีรูปแบบที่ชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามเราควรจะตระหนักว่า เรื่องความตายมีลักษณะที่เป็นความคิดร่วมของมนุษยชาติ (Universal Idea)

เขียนรู้เอาจากหนังสือนั้น พาเนลเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

. . . Nothing can be learnt from books, from abstracted experience. To learn aright, one must take the quicker path, which is the path of intense feeling; one can best learn the secrets of life from meditation on its extreme limit, death ³⁵

พาเนลเขียนกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความตายชื่อว่า "Night-Piece on Death" ในปีคริสต์ศักราช 1722 ก่อนที่เกรย์จะเขียนผลงานชิ้นแรก "Elegy Written in a Country Churchyard" สิ่งปรากฏในโคลงของพาเนลมีลักษณะบางอย่างที่น่าทึ่งไปสู่อาณาจักรของวรรณกรรมกอธิค กล่าวคือ วัสดุการประพันธ์ที่พาเนลใช้ในงานเขียนเป็นการสร้างความตื่นเต้นในการค้นหาความลึกซึ้งของความตาย เช่น สถานที่เก็บศพ (charnel-house) เสียงร้องของกา (ravens) เสียงบอกเวลา (tolling clocks) เสียงร้องโหยหวน (hollow groans) เป็นต้น ³⁶ กวีนิพนธ์ยังกล่าวถึงความตายในแง่ที่ให้ความตายเป็นผู้พูดกับมนุษย์ เป็นการใช้เทคนิคที่ให้อำนาจชีวิตแก่คนตายเหมือนคนที่มีชีวิต (Personification) ความตายพูดกับมนุษย์ว่า มนุษย์มักจะกลัวความตายโดยที่ไม่ได้นึกว่าความตายเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องเผชิญ (" . . . Death's but a path which must be trod.") ³⁷ กวีนิพนธ์ก่อให้เกิดความหวังว่าหลังจากความตายมนุษย์ก็จะพบกับพระเจ้า การกลัวความตายเป็นสิ่งที่มนุษย์คิดเอาเอง เนื้อหาของกวีนิพนธ์นอกจากจะให้มนุษย์ตระหนักถึงความตายแล้ว ยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับจิตใจมนุษย์ เพราะความทุกข์บนโลกเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราวเท่านั้น การพบกับความตายจึงเป็นสิ่งยิ่งใหญ่ที่มนุษย์รอคอย เพื่อจะได้รับความสุขที่ถาวรกับพระเจ้าตลอดไป กวีอีกท่านหนึ่งที่ได้เขียนกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความตาย คือ เอ็ดเวิร์ด ยัง (Edward Young) ความคิดของ ยัง ในกวีนิพนธ์ที่ชื่อว่า "Night Thought" (1742-1745) เป็นความคิดที่ก้าวไปอีกขั้นหนึ่ง กล่าวคือ นอกจาก ยัง จะตระหนักในเรื่องของความตายแล้ว ยัง มองความตายเป็นความเจ็บปวดในขั้นสุดท้ายของชีวิต นอกจากนี้เขายังให้ภาพความตายเป็นสิ่งที่รวดเร็ว น่ากลัวและคาดการณ์ไม่ได้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อไร

³⁵ David Punter, The Literature of Terror, (London: Longman, 1990), p. 36.

³⁶ Ibid., p. 37.

³⁷ (Ibid.)

Tired Nature's sweet restorer, balmy Sleep!
 He like the world, his ready visit pays
 Where fortune smiles; the wretched he forsakes
 Swift on his downy pinions flies from woe,
 And lights on lids unsullied by a tear!" ³⁸

ดังนั้น ยัง จึงกล่าวเตือนให้มนุษย์นึกถึงความตายและตระหนักถึงการมีชีวิตอยู่ตลอดเวลา ตามความคิดของ ยัง เขาคิดว่า การลืมความตายเป็นความผิดบาปของมนุษย์อีกอย่างหนึ่งด้วย

แม้ทัศนะเกี่ยวกับความตายของนักเขียนกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความตายจะต่างกันไป แต่ประเด็นหนึ่งที่นักเขียนเหล่านี้ได้สร้างไว้ คือ การวางรากฐานที่แข็งแกร่งให้กับนักเขียนวรรณกรรมกอธิคในเรื่องเกี่ยวกับความตาย ซึ่งนักเขียนวรรณกรรมกอธิครับความคิดหลักมาปรับใช้ในงานของตน โดยพวกเขาได้เสริมจินตนาการเกี่ยวกับความตายให้มีความน่ากลัวมากขึ้น จุดมุ่งหมายของกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความตายและวรรณกรรมกอธิคมุ่งประเด็นให้เห็นสัญชาตญาณของชีวิตในแง่เกี่ยวกับความตาย จึงจัดได้ว่าเป็นวรรณกรรมประเภทสั่งสอนศีลธรรมได้เช่นกัน

ลักษณะบับคั้นอารมณ์ความรู้สึก (Sensibility) ที่ปรากฏในนวนิยายโศกนาฏกรรมแบบชวานเข้าลวงล่อทางเพศ

วรรณกรรมบับคั้นอารมณ์ความรู้สึก (Literature of Sensibility) ปรากฏในช่วงระหว่างการสิ้นชีวิตของ อเล็กซานเดอร์ โปป ในคริสต์ศักราช 1744 และการพิมพ์หนังสือ Lyrical Ballad ของ วิลเลียม เวิร์ดสเวิร์ด (William Wordsworth) และ คอเลริดจ์ (Coleridge) ในคริสต์ศักราช 1798 ³⁹ วรรณกรรมบับคั้นอารมณ์ความรู้สึกเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งในสมัยของจอห์นสัน (The Age of Johnson 1709-1784) สมัยของจอห์นสันเน้นหลักการเขียนตามแบบของด็อกเตอร์จอห์นสัน กล่าวคือ วรรณกรรมสะท้อนให้เห็นความคิดที่สอดคล้องกับโลกแห่งวิทยาศาสตร์ หลักการเขียนเป็นหลักการที่เน้นเหตุผลซึ่งขัดต่อหลักการของวรรณกรรมบับคั้นอารมณ์ความรู้สึกที่เน้นการเกิดอารมณ์สะเทือนใจจากสัญชาตญาณและความรู้สึก ทอมัส เกรย์

³⁸ Wallace Alvin Brigg, comp, Great Poems of the English Language, (New York: Tudoe Pub., c1941), p. 258-259.

³⁹ การพิมพ์หนังสือ Lyrical Ballad ของวิลเลียม เวิร์ดสเวิร์ด และคอเลริดจ์ ถือว่าเป็นสัญญาณเริ่มต้นของยุคโรแมนติกของอังกฤษ

แสดงความรู้สึกของเขาต่อวรรณกรรมบีบคั้นอารมณ์ในบทกลอนที่เขาเขียนให้ มีสเตอร์ เบ็นด์ลีย์⁴⁰
ในแง่ที่ว่า การสร้างสรรค์วรรณกรรมบีบคั้นอารมณ์เกิดมาจากการเฉลียวใจของพระเจ้า (Genius)

But not to one in this benighted age
Is that diviner inspiration given
That burns in Shakespeare's or in Milton's page
The pomp and prodigality of Heaven"⁴¹

ความหมายของคำว่าลักษณะบีบคั้นอารมณ์ความรู้สึก

คำว่า ("Sentiment") ("Sensibility") ("Sentimentality") และ ("Sentimentalism") ในทางปรัชญาและวรรณคดีมีการใช้ต่างกัน ในทางปรัชญาหมายถึงสิ่งที่สร้างให้เกิดความเชื่อ หรือความหวังในเรื่องความดีงามที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์ แม้ว่าความเป็นมนุษย์จะไม่สามารถหลีกเลี่ยงความโศกเศร้าไปได้ก็ตาม ในทางวรรณคดีวิจารณ์เป็นคำที่ใช้เรียกอารมณ์ที่แสดงออกถึงความเศร้าโศกที่ฟูมฟาย คำทั้งหมดเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน นวนิยาย ("Sentiment") ไม่มีส่วนใดที่ต่างกับนวนิยาย ("Sensibility")⁴²

("Sentiment") ("Sentimentality") และ ("Sentimentalism") มีความหมายที่ครอบคลุม 2 ประการ ประการแรกเป็นการใช้ความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลในการตัดสินใจกระทำสิ่งที่ดีงาม เป็นการแสดงคุณธรรมซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่คาบเกี่ยวระหว่างความถูกต้องและความผิดพลาด นวนิยายในคอนตันศตวรรษที่ 18 ที่เรียกว่า ("sentiment") จึงเป็นแรงสะท้อนของความคิดเหตุผล ประการที่สองคำนี้หมายถึงความคิดที่ได้รับอิทธิพลจากอารมณ์ อารมณ์เป็นตัวเชื่อมหัวใจให้เข้ากับสมอง และเป็นแรงกระตุ้นที่นำไปสู่ความคิดเห็น ในประเด็นที่สองคำว่า ("Sentiment") ("Sentimentality") และ ("Sentimentalism") จึงมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า ("Sensibility")

("Sensibility") เป็นคำพูดสำคัญในช่วงศตวรรษที่ 18 มีความหมายถึงอารมณ์

⁴⁰ มีสเตอร์เบ็นด์ลีย์เป็นผู้พิมพ์บทกวีนิพนธ์ "Elegy Written in a Country Churchyard" ที่ประสบความสำเร็จมากคนหนึ่ง

⁴¹ M.H. Abrams, 4 th ed, A Glossary of Literary Terms, (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1990), p. 172.

⁴² Ibid., p. 6-8.

ที่เปราะบางและความรู้สึกที่รุนแรง รวดเร็ว แสดงความรู้สึกเจ็บปวดออกมาโดยกิจกรรมทางร่างกายบางประการที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น การร้องไห้ เป็นลม เป็นต้น⁴³ ในทางวรรณกรรม ("Sensibility") คือ วรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มุ่งให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วมกับบทประพันธ์และมีการตอบสนองทางร่างกาย เรียกโดยรวมว่าเป็นวรรณกรรมประเภทบิ๊บคั้นอารมณ์ ความรู้สึกคงจะไม่ผิดความหมายรวมของคำนี้ การที่ผู้อ่านจะเกิดอาการตอบสนองทางร่างกาย ผู้อ่านต้องเกิดความรู้สึกที่เรียกว่า ("Pathos") ในภาษากรีก ("พาโทส") หมายถึงความรู้สึกที่รุนแรง ความเจ็บปวด และความรู้สึกที่ลึกซึ้ง ในวรรณคดีวิจารณ์สมัยใหม่ ("พาโทส") ใช้อ้างถึงฉากหรือบทที่ถูกกำหนดในการกระตุ้นความรู้สึกอ่อนไหว หรือเรียกความน่าสงสารจากผู้ชมการใช้ ("พาโทส") เป็นเรื่องของเทคนิคทางการประพันธ์มากกว่า ซึ่งจะประสบความสำเร็จในการบิ๊บคั้นน้ำตาจากผู้อ่านหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก คือ ความรู้สึกพื้นฐานของผู้อ่านด้วยเช่นกัน

ลักษณะของวรรณกรรมบิ๊บคั้นอารมณ์ความรู้สึก

วรรณกรรมบิ๊บคั้นอารมณ์ความรู้สึก แสดงให้เห็นถึงความเชื่อบางอย่างซึ่งมนุษย์เลือกปฏิบัติและถือว่าเป็นความดีงามของชีวิตในโลกที่เต็มไปด้วยความทุกข์ เหยื่อของความทุกข์บนโลกที่วรรณกรรมประเภทนี้ได้กล่าวถึง คือ ผู้ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ได้แก่ ผู้หญิง ชายชรา เด็ก เป็นต้น วรรณกรรมประเภทนี้สร้างความหดหู่ใจให้แก่ผู้อ่าน และกระตุ้นให้ผู้อ่านหลั่งน้ำตา⁴⁴

วรรณกรรมบิ๊บคั้นอารมณ์ไม่ได้เกิดขึ้นครั้งแรกในศตวรรษที่ 18 กล่าวคือแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดความรู้สึกบิ๊บคั้นอารมณ์ปรากฏในละครสมัยกรีกของยูริพิดีส (Euripides) ("พาโทส") เป็นส่วนที่แทรกอยู่ในเค้าโครงเรื่อง (Plot) และตัวละครของกรีก นอกจากนี้ยังปรากฏในละครแนวสั่งสอนศีลธรรม (Morality Play) สมัยกลางและในวรรณกรรมอีกหลายประเภท ในศตวรรษที่ 18 นักประพันธ์วรรณกรรมบิ๊บคั้นอารมณ์ความรู้สึกนำเอาลักษณะบิ๊บคั้นอารมณ์ความรู้สึกและ ("พาโทส") มาเป็นศูนย์กลางของเรื่อง โดยนำมาเน้นร่วมกับปรัชญาของศาสนาคริสต์ ลักษณะบิ๊บคั้นอารมณ์ความรู้สึกในศตวรรษที่ 18 ถูกนำมาใช้กับวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกวีนิพนธ์ บทกวี ละคร เรื่องขนาดยาวและนวนิยาย เป็นต้น ในเรื่องขนาดยาว (Fiction) ได้สร้างอิทธิพลให้เกิดนวนิยายประเภทโศกนาฏกรรมแบบฮวนเฆ่าลวงล่อทางเพศของ แซมมวล ริชาร์ดสัน เพราะเรื่องขนาดยาวเหล่านั้นต้องการเสนอแบบอย่างการดำเนินชีวิตในแง่หนึ่ง แม้

⁴³ Janet Todd, Sensibility, (London and New York: Methuen, 1986), p. 6-8.

⁴⁴ ในสมัยที่วรรณกรรมประเภทนี้เฟื่องฟู มีผู้อ่านจำนวนมากที่หลั่งน้ำตาให้กับตัวละครในเรื่อง แต่ในสมัยหลัง ๆ ผู้อ่านมักจะนึกว่าตัวละครสร้างที่น่าสงสารมากกว่าที่จะหลั่งน้ำตาให้

เรื่องจะทำให้ผู้อ่านเกิดความเศร้าใจ แต่ก็มุ่งสอนให้ผู้อ่านได้รู้ว่าควรจะปฏิบัติตนเช่นไรจึงจะเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในสังคม เรื่องขนาดยาวเหล่านี้ได้สร้างตัวละครต้นแบบ (The great archetypal victims) เช่น ผู้หญิงบริสุทธิ์ที่ต้องได้รับความทุกข์ทรมาน ผู้ชายที่มีความอ่อนไหว เป็นคนดี ดำเนินชีวิตในโลกที่มีแต่ความโหด และความเห็นแก่ตัว เป็นต้น รูปแบบของวรรณกรรมบับคั้นอารมณ์ความรู้สึกเป็นการเขียนถึงชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ แต่ไม่ได้หมายความว่าเหตุการณ์ที่เขียนจะเป็นชีวิตจริง ๆ ทั้งหมด เป็นการสร้างแบบอย่างหนึ่งขึ้นมาเพื่อเสนอศีลธรรมให้แก่ผู้อ่าน รูปแบบจึงคล้ายกับบทเรียนบทหนึ่งที่สอนให้คนตอบสนองกับชีวิตที่เหมาะสม ⁴⁵

วรรณกรรมบับคั้นอารมณ์มีลักษณะเฉพาะ 3 ประการ คือ ประการแรกเป็นเรื่องอุจาดที่ทำให้เกิดอารมณ์เคลิ้มตาม โดยใช้แก่นเรื่องความรักที่มีอุปสรรคอันเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างชนชั้นในสังคม แก่นเรื่องความรักเป็นความรักในเชิงชู้สาวที่เน้นความต้องการทางเพศ การฮิววนไปจนถึงการข่มขืน การจบเรื่องมีทั้งแบบสุทธาฎกกรรมคือการแต่งงาน และโศกนาฎกรรมคือความตาย ประการที่สองวรรณกรรมบับคั้นอารมณ์ความรู้สึกเป็นเรื่องประเภทสิ่งสอนศีลธรรม ที่ย้ำเน้นการสอนศีลธรรมเป็นเป้าหมายหลัก และแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของมนุษย์ที่มีความดีงาม ประการสุดท้ายวรรณกรรมบับคั้นอารมณ์ความรู้สึกเป็นวรรณกรรมที่แสดงออกถึงความต้องการทางเพศของมนุษย์อย่างเปิดเผย การแสดงออกถึงความต้องการทางเพศเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวและรุนแรง เช่น การแย่งชิง และการข่มขืน เป็นต้น วรรณกรรมบับคั้นอารมณ์ความรู้สึกเป็นวรรณกรรมที่จุดประกายให้เกิดวรรณกรรมจำนวนมากทั้งในยุโรป และในอังกฤษ เพราะวรรณกรรมบับคั้นอารมณ์ความรู้สึกแสดงให้เห็นความซับซ้อนของจิตใจมนุษย์ ซึ่งเป็นพัฒนาการขั้นต้นของนวนิยายที่สามารถตีความในเชิงจิตวิทยา กล่าวคือ สิ่งที่เป็นศีลธรรม ความดีงามอยู่ในส่วนที่เป็นมโนธรรม (Superego) ในขณะที่ความต้องการของมนุษย์ในทุกด้าน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาอย่างไม่สิ้นสุด เป็นสิ่งที่ออกมาจากส่วนลึกที่สุดของจิตใจมนุษย์ (Id)

นวนิยายโศกนาฎกรรมแบบฮวนเฮาลดวงล่อทางเพศของแซมมวล ริชาร์ดสัน

ก่อนที่แซมมวล ริชาร์ดสันจะกลายเป็นนักเขียนที่ยิ่งใหญ่ เขาเคยทำงานเป็นผู้พิมพ์ฝึกหัดที่สำนักพิมพ์แห่งหนึ่งในกรุงลอนดอน เขาเคยทำงานในตำแหน่งต่ำที่สุด ใช้ชีวิตร่วมกับคนชั้นชั้นกลาง จนกระทั่งเขาเปลี่ยนอาชีพเป็นนักเขียน เขาจึงมีโอกาที่จะเข้ามาสู่โลกของชนชั้นกลางระดับสูงที่ใช้ชีวิตอย่างหรูหรา ซึ่งทำให้เห็นความแตกต่างหรือช่องว่างระหว่างชนชั้นทั้งสอง และกลายเป็นประสบการณ์ที่เขาสามารถนำมาใช้สร้างวรรณกรรมบับคั้นอารมณ์ความรู้สึกได้ไม่ยากนัก

⁴⁵ กรณีเช่นนี้มีลักษณะคล้ายกับเป็นการศึกษาแบบกรณีศึกษา (Case Study) ในทางสังคมศาสตร์

ริชาร์ดสันประสบความสำเร็จในการสร้างวรรณกรรมที่แสดงความเป็นตัวของเขาเอง (self-assessment) การสร้างสรรคัวรรณศิลป์ใหม่ ๆ เกิดมาจากการประมวลเอาประสบการณ์ชีวิต ความคิดที่เขาสร้าง ความรู้ที่เขามีอยู่นวกเข้ากับการเข้าถึงคุณธรรมตามหลักคำสอนของศาสนาคริสต์⁴⁶ ประมาณกลางศตวรรษที่ 18 ริชาร์ดสันสร้างนวนิยายแนวโศกนาฏกรรมแบบชวนเข้าลวงล่อทางเพศ ที่เขานำแนวเรื่องมาจากนักเขียนร่วมสมัยเดียวกับเขาชื่อ อิลิซา เฮวูด (Eliza Haywood)⁴⁷ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับชายที่ไม่ซื่อสัตย์หลอกหลวงหญิงสาวบริสุทธิ์ ผนวกเข้ากับลักษณะบีบคั้นอารมณ์ความรู้สึกและการสั่งสอนศีลธรรมตามหลักศาสนาคริสต์จากผู้เขียน⁴⁸ กลายมาเป็นสำริดณะของเรื่อง (Theme) ตามแบบของริชาร์ดสัน (Richardsonian Theme) ในเรื่อง Clarissa ที่เขาเขียนในปีคริสต์ศักราช 1747-1748 เรื่องคลาวิซซาเป็นเรื่องโศกนาฏกรรมเกี่ยวกับความรัก ในลักษณะที่เรียกว่า ("ความรักแบบลีเบสตอด (Libestod) ของชนชั้นกลางที่แสวงหาความสุขสมหวังภายหลังความตาย")⁴⁹ ("Libestod") มาจากคำว่า ("Liebe") ซึ่งหมายถึงความรัก และ ("Tod") ซึ่งหมายถึงความตาย ความรักแบบลีเบสตอดกลายมาเป็นแนวคิดของการแสวงหาความสุขหลังความตาย ตัวละครเอกเป็นผู้หญิงชื่อ คลาวิซซา ฮาร์โลว์เกิดในตระกูลที่มีพ่อเป็นคนโลกมากและเป็นคนเจ้าอารมณ์ พี่สาวเป็นคนคอยคิดกลั่นแกล้งเธอตลอดเวลา ส่วนพี่ชายเป็นนักเลงอันธพาลที่ชอบรังแกผู้อื่นเสมอ ๆ พ่อและพี่ชายของเธอเป็นผู้จัดการเรื่องราวในบ้านทั้งหมด แม้คลาวิซซาจะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เลวร้าย แต่เธอเป็นผู้หญิงถ่อมตนเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ เป็นคนเคร่งครัดในศาสนา และเป็นผู้หญิงที่ฉลาด คลาวิซซาได้รู้จักกับชายหนุ่มรูปงาม มีเสน่ห์ มีชาติกำเนิดในตระกูลขุนนางคนหนึ่งชื่อเลิฟเลซ (Lovelace) มองเพียงภายนอกเขาเป็นที่ต้องตาของผู้หญิงและคนส่วนใหญ่ แต่พ่อและพี่ชายคลาวิซซาเห็นว่าคลาวิซซาควรจะแต่งงานกับชายอีกคนหนึ่งที่น่ากว่าเลิฟเลซมาก แม้ว่าชายคนที่ครอบครัวหาให้จะเป็นชาย

⁴⁶ Janet Todd, Sensibility, (London and New York: Methuen, 1986), p. 67: อ้างมาจาก For the life of Richardson, see T.C.Duncan Eaves and B.D.Kimpel, Samuel Richardson: A Biography (Oxford: Oxford University Press, 1971)

⁴⁷ อิลิซา เฮวูด เป็นนักเขียนที่มีผลงานก่อน แซมมวล ริชาร์ดสัน เธอเขียนวรรณกรรมเรื่อง Lasselia ก่อนหน้าที่ริชาร์ดสันจะเขียนเรื่อง Pamela ประมาณ 17 ปี

⁴⁸ ริชาร์ดสันกล่าวว่า แรงจูงใจในการเขียนวรรณกรรมเป็นรูปเล่มของเขาเกิดมาจากความคิดพื้นฐานในเรื่องศีลธรรม

⁴⁹ เลสลีย์ เอ. ฟีดเลอร์, ความรักและความตายในนวนิยายอเมริกัน, แปลโดย ฉันทนา ไชยชิต, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2533), หน้า. 106.

สูงอายุที่น่าเกลียดมากก็ตาม ความกดดันจากครอบครัวฮาโลว์ทำให้คลาวิซซาไว้วางใจในตัว เลิฟเลซ เธอจึงตัดสินใจที่จะให้เลิฟเลซปกป้องชีวิตเธอโดยหนีตามเลิฟเลซออกจากบ้านไป คลาวิซซามองเลิฟเลซเป็นคนดีและเธอเองก็รักเลิฟเลซมาก ตัวละครเลิฟเลซถือว่าเป็นตัวละคร ที่เป็นแบบอย่างในสมัยนั้น กล่าวคือ เป็นคนยึดถือเหตุผล เขาเป็นคนมีอิสระเสรีทั้งความคิดและการกระทำ เป็นตัวของตัวเอง เมื่อรวมกับคุณลักษณะของชายหนุ่มที่มีรูปร่างหน้าตาดี เลิฟเลซ กลายเป็นตัวเอกผู้ร้ายที่ทำให้ทั้งคลาวิซซาและผู้อ่านหลงใหลไปพร้อม ๆ กัน เรื่องราวชีวิตของ คลาวิซซายังไม่สิ้นสุดแค่นั้น ชีวิตหลังจากคลาวิซซาหนีตามเลิฟเลซไปกลับเป็นชีวิตที่ตรงกันข้าม กับความสุขตามที่ผู้อ่านคาดหวัง เลิฟเลซเผยโฉมหน้าที่แท้จริงออกมา เขาเป็นผู้ชายที่ฉกฉวยทุก อย่างจากตัวของคลาวิซซา เขาบังคับให้เธอไปทำงานในโรงโม่หิน ในที่สุดเขาก็ข่มขืนเธอใน ขณะที่เขามีอาการเมามาย การกระทำของเลิฟเลซเป็นการแสดงความต้องการที่จะเอาชนะเพราะ หลังจากที่เลิฟเลซได้ตัวเธอแล้ว เขาขอแต่งงานกับเธอ เพื่อที่จะมีอำนาจเหนือเธอทั้งกายและใจ คลาวิซซาปฏิเสธการแต่งงานแม้ว่าเธอจะรักเขามากก็ตาม ทั้งนี้เพราะบัดนี้เธอได้เข้าใจความ เป็นจริงของชีวิต (Realization) ด้วยตัวเธอเอง คลาวิซซาจึงตัดสินใจหาทางออกให้กับชีวิต ตามวิธีที่เธอคิด โดยการอดอาหารจนกว่าเธอจะตาย เธอได้ซื้อโลงศพให้กับตัวเองและเขียน ร้อยกรองเตรียมไว้ในงานศพของเธอเองด้วย ในฉากที่เธอตระหนักถึงชีวิตและตัดสินใจเลือก ความตายเป็นทางออกของชีวิต เป็นฉากที่สร้างความสะเทือนใจและบีบคั้นน้ำตาจากผู้อ่านในสมัย นั้นมาก มีผู้อ่านจำนวนมากที่เขียนจดหมายมาหาวิซาร์ดสันเพียงเพื่อไม่ให้คลาวิซซาต้องตาย⁵⁰ แต่ในท้ายเรื่องคลาวิซซาก็ต้องตาย การตายของเธอทำให้ทุกคนทราบความเป็นจริงของชีวิตเธอ ญาติของคลาวิซซาที่ชื่อ มอร์ดัน (Morden) กลับมาฆ่าเลิฟเลซตาย ก่อนที่เลิฟเลซจะตายเขา ได้มีโอกาสเห็นคลาวิซซาขึ้นสวรรค์ ในขณะที่เขาเองตกนรกในที่สุด ตัวละครคลาวิซซาเป็นมาตรฐานทางศีลธรรมของผู้คนในสมัยนั้น วรรณกรรมเรื่องคลาวิซซาเปรียบเป็น ("หนังสือศักดิ์สิทธิ์เล่ม แรกของชนชั้นกลาง") การตายของคลาวิซซากลายเป็นตำนานที่เทียบได้กับการตรึงพระเยซูบนไม้ กางเขน ซึ่งคนทั้งคู่คล้ายกันในแง่ที่เป็นผู้บริสุทธิ์และดำเนินชีวิตเป็นผู้ให้ตลอดมา แต่ทั้งสองกลับถูก ทารุณกรรมในโลกที่แสนจะโหดร้าย ถึงอย่างไรก็ตามความจริงก็คือศีลธรรมที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลง ไปได้ หลังความตายผู้พ่ายแพ้คือชีวิตบนโลกก็แสดงให้เห็นความเป็นผู้มีชัยชนะที่แท้จริงในอีกภพหนึ่ง คลาวิซซาคือสัญลักษณ์ของผู้คนบนโลกที่แสวงหาตนเอง และมีแนวทางการต่อสู้ตามหนทางที่งดงาม

⁵⁰ วิซาร์ดสันเขียนต้นฉบับแรกในปีคริสต์ศักราช 1744 และทบทวนแก้ไขถึง 3 ครั้ง การทบทวนแก้ไขครั้งที่ 3 เกิดขึ้นในปีคริสต์ศักราช 1751 การแก้ไขของวิซาร์ดสันเป็นการเพิ่ม สิ่งที่จะทำให้ผู้อ่านเกิดการตอบสนองการบีบคั้นอารมณ์ความรู้สึก

คามแบบพระเฮซุคริสต์^{๕๑}

ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมบับคั่นอารมณ์ความรู้สึกกับวรรณกรรมกอธิก

วรรณกรรมบับคั่นอารมณ์ความรู้สึกรุ่งเรืองในสมัยคริสต์ศักราช 1740 ถึงปลายคริสต์ศักราช 1770 หลังจากนั้นวรรณกรรมบับคั่นอารมณ์ความรู้สึกก็ไม่ได้สูญหายไปจากวงการวรรณกรรม ลักษณะบับคั่นอารมณ์ความรู้สึกยังปรากฏอยู่ในวรรณกรรมกอธิก^{๕๒} คุณลักษณะของวรรณกรรมบับคั่นอารมณ์ความรู้สึก และวรรณกรรมกอธิกมีลักษณะต่อต้านเหตุผล วรรณกรรมทั้งสองเน้นความสำคัญของอารมณ์ความรู้สึกซึ่งพวกเหตุผลนิยมพยายามจะกำจัดออกไป วรรณกรรมประเภทนี้สร้างอารมณ์ที่ละเอียดลึกซึ้งให้กับตัวละคร พยายามจะเก็บรายละเอียดของอารมณ์มนุษย์ และสร้างสถานการณ์ที่ทำให้ตัวละครสำนึกถึงความเป็นตัวของตัวเอง^{๕๓} วรรณกรรมบับคั่นอารมณ์ความรู้สึกทำให้คนชั้นชั้นกลางเข้าถึงจิตวิทยาชั้นพื้นฐาน กล่าวคือ เป็นการทำให้คนชั้นชั้นกลางตระหนักถึงจิตใจ ความรู้สึกของมนุษย์ และพฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออก วรรณกรรมจึงขัดต่อธรรมเนียมของชนชั้นขุนนางในศตวรรษที่ 18 ที่มุ่งประเด็นของหลักการและเหตุผล และตนเองก็กลายเป็นความหมายหลักในการโจมตีจากนักประพันธ์ วรรณกรรมบับคั่นอารมณ์ความรู้สึกและวรรณกรรมกอธิกจึงเกิดขึ้นเพื่อประท้วงหลักการเหตุผลของสมัยนั้น โดยการเน้นหลักการสร้างเรื่องเต็มได้ด้วยอารมณ์ความรู้สึก^{๕๔} แนวโน้มการกำเนิดทางวรรณกรรมบับคั่นอารมณ์ความรู้สึกเป็นสิ่งที่คล้ายคลึงกับวรรณกรรมกอธิก

ตัวละครในวรรณกรรมของริชาร์ดสันเป็นตัวละครแม่แบบให้กับวรรณกรรมกอธิก ตัวละครเอกผู้ร้ายเป็นสัญลักษณ์ของความประพฤติกว้างขวาง ที่ส่งต่อมาถึงตัวละครในวรรณกรรมกอธิก การต่อสู้ระหว่างเพศชายกับเพศหญิงชราชชอบเขตมาเป็น การต่อสู้ระหว่างชนชั้นศักดินา และชนชั้นกลางในวรรณกรรมกอธิก^{๕๕} ลักษณะที่คล้ายคลึงกันระหว่างวรรณกรรมบับคั่นอารมณ์ความรู้สึกกับ

^{๕๑} เลสลีย์ เอ. ฟีดเลอร์, ความรักและความตายในนวนิยายอเมริกัน, แปลโดยฉันทนา ไชยชิต, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2533), หน้า 113.

^{๕๒} Janet Todd, Sensibility, (London and New York: Methuen, 1986), p. 9: นอกจากลักษณะบับคั่นอารมณ์ความรู้สึกจะปรากฏในวรรณกรรมกอธิกแล้ว กวีโรแมนติกยังได้รับอิทธิพลความคิดนี้ไปใช้ในกวีนิพนธ์โรแมนติกอีกด้วย

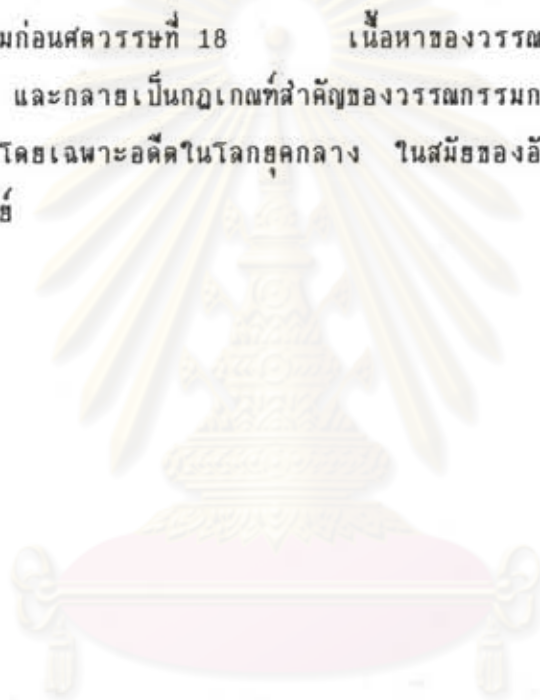
^{๕๓} David Punter, The Literature of Terror, (London: Longman 1920), p. 29.

^{๕๔} เลสลีย์ เอ. ฟีดเลอร์, ความรักและความตายในนวนิยายอเมริกัน, หน้า 130.

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า 117.

วรรณกรรมกอธิคอยู่ที่ว่า วรรณกรรมกอธิคมีลักษณะเป็นวรรณกรรมบีบคั้นอารมณ์ความรู้สึกที่พัฒนาไปไกลกว่าเดิม อาจจะมีการใช้ลักษณะทางเพศอยู่บ้าง แต่ก็เน้นการสั่งสอนในเรื่องความดีและความชั่วเป็นเป้าหมายหลัก การเน้นการสั่งสอนเป็นเป้าหมายสำคัญ ถือว่าเป็นหลักการเดียวกับวรรณกรรมบีบคั้นอารมณ์ เพียงแต่ว่าวรรณกรรมกอธิคไม่ได้เน้นลักษณะบีบคั้นอารมณ์ความรู้สึกให้ผู้อ่านเสียน้ำตาในขณะอ่าน แต่สร้างความสำเร็จที่กว้างเป็นลักษณะเฉพาะของวรรณกรรมกอธิค

ถ้าพิจารณาจากที่มาทางวรรณกรรมกอธิคยุคเริ่มแรกในศตวรรษที่ 18 ผู้วิจัยคิดว่าวรรณกรรมกอธิคเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมแนวโรมานซ์ (Romance) ค่อนข้างมาก นอกจากนี้วรรณกรรมกอธิคมีรากฐานทางวรรณกรรมที่พัฒนามาจากวรรณกรรมในยุคกลางและวรรณกรรมก่อนศตวรรษที่ 18 เนื้อหาของวรรณกรรมกอธิคจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีต และกลายเป็นกฎเกณฑ์สำคัญของวรรณกรรมกอธิคในยุคเริ่มแรกที่จะต้องพูดถึงอดีตของมนุษยชาติ โดยเฉพาะอดีตในโลกยุคกลาง ในสมัยของอัศวินและระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย